

**Utenlandsk eierskap og finansiering av norske
fiskebåtrederi i forhold til vilkåret om
"faktisk ... kontroll"**

Kandidatnummer: 706

Leveringsfrist: 25.4.2009

Til sammen 15 669 ord

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av emnet	1
1.1.1	Deltakerlovens bakgrunn og formål	1
1.1.2	Deltakerlovens eierskapsbegrensninger	2
1.2	Konkretisering av problemstillingen	3
1.3	Rettskildebildet	4
1.4	Begrepsbruk	5
1.5	Avgrensning	6
<u>2</u>	<u>SELSKAPSFORM OG ØVRIGE VILKÅR</u>	<u>6</u>
2.1	Selskapsformen aksjeselskap (AS)	7
2.2	Øvrige vilkår	7
2.2.1	Nasjonalitetskravet knyttet til aksjeselskap	7
2.2.2	Aktivitetskravet	9
2.2.3	Majoritetskravet	10
2.3	Forutsetninger for den videre drøftelse	11
<u>3</u>	<u>UTENLANDSK MINORITETSEIER OG VILKÅRET OM "FAKTISK ... KONTROLL"</u>	<u>11</u>
3.1	Pro forma (proforma) arrangement	12
3.2	Selskapets vedtekter i forhold til vilkåret om "faktisk ... kontroll"	12
3.3	Aksjonæravtalen	13

3.3.1	Avtaler om organisatoriske rettigheter	14
3.3.2	Avtaler om økonomiske rettigheter	17
3.3.3	Stemmerettsbegrensninger og ”faktisk ... kontroll”	20
3.3.4	Positiv diskriminering	23
3.4	Kommersielle avtaler mellom aksjonærer	24
3.4.1	Kjøp og salg mellom aksjonær og selskap	24
3.4.2	Avtaler om leie	29
3.4.3	Avtaler om tjenester	30
3.5	Pant i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”	33
3.5.1	Pant i forhold til ”faktisk ... kontroll”	33
3.6	Finansielle avtaler mellom aksjonærer	34
3.6.1	Avtaler om lån	34
3.6.2	Driftskreditt	39
3.6.3	Kombinasjonsavtale	40
<u>4</u>	<u>FORVALTNINGENS FRIE SKJØNN I FORHOLD TIL VILKÅRET OM ”FAKTISK ... KONTROLL”</u>	<u>42</u>
4.1	Forvaltningens skjønnsutøvelse	42
4.2	Forvaltningens adgang til å stille vilkår	43
<u>5</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>47</u>
<u>6</u>	<u>KILDEREGISTER</u>	<u>51</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av emnet

Problemstillingen i denne avhandlingen er utenlandsk finansiering av eierskap i norske fiskebåtrederi i forhold til vilkåret om at aktiv fisker skal ha mer enn 50 % av eierinteressene i selskapet, og faktisk ha tilsvarende kontroll over virksomheten., jfr. Lov om retten til å delta i fangst og fiske (heretter: deltl.) av 26.mars 1999 nr.15 § 6 andre ledd.

1.1.1 Deltakerlovens bakgrunn og formål

Retten til å være aktør i norsk fiskerinæring har vært regulert siden 1941¹. Før denne tid var det fri tilgang på fiskeressursene. Den teknologiske utviklingen med motorisering av fiskefartøyer, og stadig utvikling av effektiv redskapsteknologi førte til et sterkt behov for å regulere uttaket av bestandene. Adgangsreguleringen rettes mot personell godkjenning av aktør og materiell grense for ressursuttak.

Reglene om adgangen til å drive ervervsmessig fiske og fangst er samlet i deltakerloven (deltl.). Dette for å oppnå tilgjengelighet og oversiktighet over de gjeldende reglene på området.² Bakgrunnen for loven var blant annet et behov for bedre yrkesvern for fiskere, fordi det var oppstått en knapphet på ressursene i flere typer fiskerier.³ Forarbeidene viser til at det er et befestet politisk mål å verne om ressursgrunnlaget.⁴

Deltakerlovens formål er fastsatt i § 1. Formålet med loven er:

¹ Gyldendal rettsdata: Kommentar til deltakerloven note (*)

² Deltakerloven er en sammenslåing av følgende lover: Lov av 5.desember 1917 nr.1 om registrering og merking av fiskefartøyer. Lov av 16.juni 1939 om fangst av hval. Lov av 20.april 1951 om fiske med trål. Lov av 14.desember 1951 om fangst av sel. Lov av 16.juni 1972 nr.57 om regulering av deltakelsen i fisket.

³ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s. 3.

⁴ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s. 7.

- a) *å tilpasse fiskeflåtens fangstkapasitet til ressursgrunnlaget, med sikte på en rasjonell og bærekraftig utnyttelse av ressursene,*
- b) *å fremme fiskerinæringens interesser, trygge bosetting og arbeidsplasser i kystdisktriktene og legge til rette for at høstingen av naturressursene fortsatt skal komme kystbefolkningen til gode, og*
- c) *å fremme en forsvarlig teknisk og økonomisk struktur i fiskeflåten.*

Forarbeidene oppstiller fire generelle målsetninger. Disse er; å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret, verne ressursgrunnlaget, sikre trygge og gode arbeidsplasser og å øke den reelle lønnsnivåen i fiskerinæringen. Disse målene skal oppnås gjennom mer konkret å gjennomføre en rasjonell og biologisk riktig beskatning, utnytte mest mulig råstoff til menneskeføde, fremme kvaliteten på norske fiskeprodukter, få best mulig struktur i næringen, styrke kunnskapsnivået og å utvikle livskraftige lokale fiskemiljøer.⁵

1.1.2 Deltakerlovens eierskapsbegrensninger

Deltakerloven stiller eierskapsbegrensninger til eiere av fiskefartøy. Den første begrensningen ligger i lovens krav til ervervstillatelse. Et fartøy kan ikke brukes til ervervsmessig fiske eller fangst før det er gitt ervervstillatelse fra departementet, jfr. deltl. § 4 første ledd første punktum. Departementet kan fastsette vilkår for slik tillatelse, og betingelsene som må være oppfylt fremgår i hovedsak av deltl. §§ 5 og 6. Deltl. § 4 har imidlertid ikke en direkte bestemmende virkning på eiendomsretten. En hvilken som helst kjøper kan bli eier av et fiskefartøy. Det som reguleres er bruk av fartøyet som driftsmiddel i fisket. Behovet for ervervstillatelse oppstår når fartøyet ønskes brukt til fiske eller fangst, men det formelle kravet til ervervstillatelse inntreffer først når fartøyet faktisk nyttes som aktivt driftsmiddel i fiske og fangst.⁶

Vilkårene for ervervstillatelse oppstilles hovedsaklig i deltl. §§ 5 og 6. Dette er henholdsvis deltakerlovens nasjonalitetskrav og aktivitetskrav til ervervstillatelse.

⁵ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s. 7.

⁶ Gyldendal rettsdata: Kommentar til deltakerloven note (8).

1.2 Konkretisering av problemstillingen

Problemstillingen i denne avhandlingen er knyttet til vilkåret som oppstilles i deltl. § 6 annet ledd, hvis ordlyd er:

”For selskap eller sammenslutning kan ervervstillatelse bare gis dersom personer som oppfyller kravet i første ledd innehar mer enn 50 pst. av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten.”

Et selskap eller sammenslutning kan oppnå ervervstillatelse, forutsatt at den som oppfyller aktivitetskravet i deltl. § 6 a ledd oppfyller to vilkår som må betraktes som kumulative:

1. Han/hun må inneha mer enn 50 % av eierinteressene, og
2. faktisk ha tilsvarende kontroll over virksomheten.

Eierskapsbegrensningene som ligger i disse to vilkårene innvirker på utenlandsk eierskap og finansiering av norske fiskebåtrederi. Lovgivningen oppstiller ikke forbud mot utenlandsk kapital, men forvaltningen stiller vilkår knyttet til i hvor stor grad utenlandsk kapital kan finansiere norske fiskebåtrederier.⁷ Disse vilkårene har sitt utspring i kravet til at aktiv fisker skal ha mer enn 50 % av eierinteressene - og *”faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten”* etter deltl. § 6 annet ledd.

I fortsettelsen vil *”faktisk har tilsvarende kontroll”* forkortes til *”faktisk(e) ... kontroll”*.

Rekkevidden av vilkårene i deltl. § 6 annet ledd har betydning for hvor mye utenlandsk kapital som direkte eller indirekte kan tilkomme et fiskebåtrederi. Det finnes få holdepunkter på hvor mye mer enn 50 % av eierinteressene tilsvarer. Det eneste kvantitative holdepunktet er at aktiv fisker skal ha *”faktisk ... kontroll”* over virksomheten. Aktiv fisker må være majoritetseier i fiskebåtrederiet. En utenlandsk aktør kan dermed bare

⁷ Deltl. § 5: *”Ervervstillatelse kan bare gis til den som er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger etter lov av 17.juni 1966 nr.19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen § 2 første og annet ledd.”*

komme inn som minoritetseier i selskapet, og det må forutsettes at utenlandsk minoritetseier oppfyller nasjonalitetskravet i deltl. § 5.

Hvis den utenlandske minoritetseieren gjør disponeringer i selskapet eller finansierer fiskebåtrederi indirekte eller direkte utover sin eierpost, oppstår det skjønnsmessige spørsmålet om hvem som faktisk har kontroll over virksomheten i selskapet. Det kan eksempelvis oppstå en situasjon hvor majoritetseier (aktiv fisker) må låne kapital av minoritetseier til investeringer i selskapet. I tillegg til finansielle avtaler mellom minoritetseier og majoritetseier, kan det inngås kommersielle avtaler, som også kan utfordre kravet til aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”. Kapitalavhengigheten kan ha innflytelse på den utøvende faktiske kontrollen over virksomheten.

Problemstillingen i avhandlingen skal prøve å belyse hvor langt en minoritetseier kan gå i å tilføre et fiskebåtrederi kapital, eller foreta andre disposisjoner i selskapet uten å overstige deltl. § 6 annet ledds vilkår om at aktiv fisker skal ha ”faktisk ... kontroll” over virksomheten. Utgangspunktet vil i hovedsak være utenlandsk minoritetseier, men det vil være nærliggende og også se på om vilkåret får ulik avendelse for norsk og utenlandsk minoritetseier. Samt om det til sist er myndighetene eller majoritetseier som faktisk skal ha kontroll over virksomheten.

1.3 Rettskildebildet

Det finnes begrenset med rettskilder innenfor temaet ”utenlandsk finansiering av eierskap i norske fiskebåtrederi”. Dette betyr at hovedvekten av rettskilder er lovtekst, forarbeider og høringsuttalelser. Forarbeidene til deltakerloven er imidlertid ikke veldig utfyllende, og må dermed suppleres av offentlige utredninger for holdepunkter til forståelsen.

Den manglende rettspraksis på området gir mer rom for selvstendig tolkning. Det finnes imidlertid interne brev fra Fiskeridepartementet til Fiskeridirektoratet, hvor forvaltningens holdning og tolkning av regelverket begrunnes. Disse brevene har begrenset tilgjengelighet for allmennheten, dog vil det være tale om retningslinjer for aktørene og må ilegges noe

men begrenset vekt. Brevene er offentlige dokumenter, men de kan ikke ansees som uttalelser som står i en særstilling.⁸

Juridisk teori vil i noen grad kunne belyse enkelte problemstillinger i avhandlingen.

Avhandlingen vil bygge på tradisjonell juridisk metode med utgangspunkt i lovteksten, og da hovedspørsmålet hva som ligger i rettsreglen i deltl. § 6 annet ledd.

1.4 Begrepsbruk

I den videre fremstillingen vil det være oversiktlig å ha et samlet begrep på reguleringen av ressursene. Det gis ulike tillatelser for deltakelse i fisket, nevnt er den generelle ervervstillatelsen, men det kan også tildeles spesielle tillatelser.⁹

Offentligrettslige tillatelser er en vanlig betegnelse som brukes om reguleringene i fisket. Det er dette uttrykket loven bruker når det er snakk om dispensasjon fra et forbud.¹⁰ I fortsettelsen vil derfor uttrykket "fisketillatelse" eller "tillatelse" bli brukt om hverandre, som den generelle betegnelsen på reguleringen.

Med norsk statsborger menes de som oppfyller nasjonalitetskravene i sjøloven og fiskerigrenseloven.

Nasjonalitetskravet er kravet som oppstilles i deltl. § 5. Aktivitetskravet er kravet som oppstilles i deltl. § 6 første ledd. Begrepet majoritetseier vil i fortsettelsen benyttes om

⁸ I en "særstilling" står Justisdepartementets lovavdeling. Uttalelser derfra har autoritet. Viktige uttalelser er også de som gis av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen. Selv om uttalelsene derfra ikke er bindende, blir de som regel respektert av de forvaltningsorganer de er rettet til. Jfr. Bertnes/Kongshavn (1997): Praktisk rettskildelære, s. 38.

⁹ En "konsesjon" er en vanlig betegnelse på en spesiell tillatelse. Nærmere utredning om fisketillatelser som offentligrettslige goder finnes i Ørebech (1982): "Konsesjoner i fisket".

¹⁰ Eksempelvis deltl. § 4: "Tillatelsen gir ikke rett til å benytte annet fartøy".

aktiv fisker som innehar mer enn 50 % av eierinteressene i et fiskebåtrederi. Minoritetseier vil brukes om mindretallsaksjonæren(e) i et fiskebåtrederi.

Et fiskebåtrederi vil i denne avhandlingen være fellesbetegnelsen på selskaper som eier en fiskebåt eller flere fiskebåter.

1.5 Avgrensning

Det avgrenses mot enkeltmannsforetak, da det er en eierform som i sin natur vil stride mot nasjonalitetskravet i deltl. § 5, hvor utenlandsk aktør er eier. Det finnes få men store fiskebåtrederi organisert som allmennaksjeselskaper (ASA). Det vil være for omfattende å behandle denne selskapsstrukturen innenfor dette temaet, et tilleggsargument er at børsnoterte selskaper representerer en dispensasjon fra deltakerloven. Ansvarlige selskaper organisert i delt ansvars form vil kunne behandles, men det avgrenses også mot disse fordi de innenfor avhandlingens tema er en lite benyttet selskapsform. Av den grunn vil det være mest praktisk å begrense avhandlingen til og bare omfatte selskapsformen aksjeselskap (AS).

Det avgrenses mot norske og utenlandske myndigheters eierskap i fiskebåtrederi.

2 Selskapsform og øvrige vilkår

Et fiskefartøy kan eies av en person eller en juridisk person (et selskap).¹¹ Under dette punktet presenteres selskapsformen aksjeselskap (AS), samt de øvrige vilkårene som må være oppfylt for å få tildelt en fisketillatelse. Det vil gi en større forståelse av sammenhengen i reglene. I tillegg skal det belyses hvilke krav som stilles til et fiskebåtrederi organisert som aksjeselskap, for at vilkåret om ”faktisk... kontroll” skal være oppfylt.

¹¹ NOU 2002:13 s. 26.

2.1 Selskapsformen aksjeselskap (AS)

Aksjeselskaper er den mest brukte selskapsformen i næringslivet i Norge, og selskapsformen reguleres av aksjeloven.¹² Av aksjelovens § 1-1 følger det at et aksjeselskap er; ”*ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov*”. En antitetisk tolkning av denne bestemmelsen vil si at selskaper som hefter personlig for selskapets forpliktelser faller utenfor aksjeloven. En deltaker i et AS hefter kun for den innskutte aksjekapitalen hun/han har i selskapet. Et aksjeselskap skal ha en aksjekapital på minst 100 000 norske kroner, fordelt på en eller flere aksjer som rettighetene til aksjene knytter seg til, jfr. asl. § 3-1 (1) og (2). Aksjene skal ha lik verdi.

2.2 Øvrige vilkår

Aksjeselskapet må oppfylle vilkårene i nasjonalitetskravet, aktivitetskravet og majoritetskravet i deltakerloven.

2.2.1 Nasjonalitetskravet knyttet til aksjeselskap

I følge nasjonalitetskravet i deltl. § 5 kan bare ervervstillatelse for fiskefartøy gis til ”*norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger...*”¹³ Aksjeselskaper likestilles med norsk statsborger etter fiskeriforbudslovens § 2 første ledd nr.2.¹⁴ Kravene til aksjeselskapet som må være oppfylt er at selskapets hovedkontor og styrets sete er i Norge, at styreleder og styrets flertall er norske statsborgere, bosatt i Norge og har bodd i landet de to siste årene. Videre må norske statsborgere eie 6/10 av selskapets aksjer, samt kunne utøve stemmerett for 6/10 av stemmene i selskapet.¹⁵

¹² Lov av 13.juni 1997 nr.44 om aksjeselskaper (asl.)

¹³ Deltl. § 5 jfr. lov av 17.juni 1966 nr.19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen § 2 første og annet ledd (fiskeriforbudsloven).

¹⁴ Jfr. sjøloven av 13.juli 1917.

¹⁵ Kravene oppstilles i fiskeriforbudslovens § 2 første ledd nr.2 og i sjølovens § 1 nr.3 og 4.

Det første vilkåret er at selskapets hovedkontor og styrets sete skal ligge i Norge. Dette kravet er mer vidtgående enn og bare ha et kontorsted som kalles hovedkontor. Det stilles krav om at hovedkontoret med sete i Norge skal utføre de funksjoner som virkelig utføres på et hovedkontor, som daglige avgjørelser som følger med det å lede et rederi.¹⁶ Det kan stilles spørsmål til om det er i samsvar med lovens krav at selskapets daglige leder har kontorsted i utlandet, selv om han/hun er norsk statsborger. Har selskapet en assisterende daglig leder som forestår den daglige driften i Norge, så kan det være med på å gjøre daglig leders kontorsted i utlandet uproblematisk. Dette spørsmålet kan vanskelig gis et generelt svar, men det kan nok ikke være tilstrekkelig for å oppfylle nasjonalitetskravet at daglig leder utfører de faste gjøremål for selskapet fra kontorsted i utlandet. Det avgjørende bør være det reelle innholdet i stillingen, ikke dens formelle karakter.

Kravet om at selskapets styre må ha sete i Norge, må forstås slik at styret må avholde sine styremøter i Norge. Styret skal bestå av norske statsborgere bosatt i Norge, og det må antas at dette gjelder samtlige styremedlemmer.¹⁷

Norske statsborgere må eie 6/10 av fiskebåtredereiet. Stemmerettsandelen i selskapet må også oppfylle kravet om 6/10 i forhold til utenlandske aksjeeiere jfr. sjøloven § 1. Sjølovens krav til kapitalfordeling må være oppfylt, og dette omfatter også norsk eide aksjers stemmerett i selskapet. Det betyr at utenlandske interesser kan eie 4/10 av aksjene og den dertil tilhørende stemmeretten i fiskebåtredereiet.

Det kan tenkes eksempler på norskregistrerte foretak som er stiftet og registrert i et annet land, men som har norsk filial eller avdeling. I disse tilfellene er det utenlandske foretaket den juridiske enheten, ikke den norske filialen. Problemet oppstår når et slikt foretak søker ervervstillatelse. I disse tilfellene viser Fiskeridepartementet til nasjonalitetskravet som skal være oppfylt etter fiskeriforbundslovens § 2 første og annet ledd, jfr. Deltl. § 5. Vilkaåret er at foretaket kan likestilles med norsk statsborger. Dette kommer fram i et brev fra

¹⁶ Ørebech (1982): Konesjoner, s.79.

¹⁷ Ørebech (1982): Konesjoner, s.80.

Fiskeridepartementets til Fiskeridirektoratet 18.mars 2008: *”Et norskregistrert utenlandsk foretak ikke vil falle inn under fiskeriforbundsloven § 2 første ledd nr. 2 idet ”selskapets hovedkontor og styrets sete” ikke er i Norge.”*¹⁸ Det har ingen selvstendig betydning om foretaket er registrert i Norge med eget organisasjonsnummer, eller om det aktuelle utenlandske foretaket er eid av norske statsborgere og kun driver sin virksomhet i Norge. Fiskeridepartementet angir at det avgjørende for om nasjonalitetskravet er oppfylt er om foretaket faller inn under fiskeriforbundsloven § 2 første ledd, nr.2. Forvaltningspraksis har understreket at hvis norskregistrert utenlandsk fartøy selskap er medeier i foretak som eier fiskefartøy, vil det være avgjørende om norske statsborgere eier aksjer eller andeler svarende til minst 6/10 av selskapets kapital, og har tilsvarende stemmerett i selskapet. Foretaket vil; *”normalt bare kunne få ervervstillatelse dersom det norskregistrerte utenlandske selskapet som er medeier har aksjer eller andeler som utgjør 4/10 eller mindre”*.

Hvor rederiet er eid av andre selskap, såkalte holdingselskap, så må kjeden følges ned til de fysiske personer som eier siste holdingselskap. Disse må oppfylle nasjonalitetskravet for 6/10 av aksjekapitalen i rederiet.

2.2.2 Aktivitetskravet

Deltl. § 6 første ledd stiller krav om at søkeren må ha ”drevet ervervsmessig fiske eller fangst” i 3 av de siste 5 år. Bakgrunnen for dette er den overordnede politiske målsetting om at fiskeflåten skal være eid av aktive fiskere.¹⁹ Begrunnelsen for aktivitetskravet er at en aktør ikke skal kunne komme utenfra og skaffe seg ervervstillatelse for et norsk fiskefartøy uten først å ha virket som mannskap på norsk fartøy. Det legges også betydelig vekt på at en innehaver av ervervstillatelse skal ha kjennskap til de politiske, juridiske og administrative rammebetingelser som gjelder for aktørene, før det gis innpass i norsk fiskerinæring som selvstendig reder.²⁰ Erfaring fra ”utenlandsk” fiskerivirksomhet

¹⁸ Brev fra Fiskeridepartementet til Fiskeridirektoratet 18.mars 2008. Ref.200800186

¹⁹ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s.15.

²⁰ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s.14.

oppfyller ikke aktivitetskravet i første ledd, kravet oppfylles bare hvis man har virket som ”norsk fisker”.²¹

”Administrerende reder” kan også oppfylle aktivitetskravet i første ledd. Det er lagt opp til en konkret vurdering av hver enkelt reder, og dens nærhet til driften av fartøyet og utøvelsen av fisket.²²

2.2.3 Majoritetskravet

Nasjonalitetskravet i deltl. § 5 og aktivitetskravet i deltl. § 6 første ledd må være oppfylt før vurderingen av majoritetskravet i § 6 annet ledd kan vurderes. Et selskap som sådan vil ikke kunne oppfylle aktivitetskravet, så hvis et selskap skal eie og drive et fiskefartøy med ervervstillatelse må aktiv fisker etter ordlyden *ha mer enn 50 % av eierinteressene*, og *faktisk ha tilsvarende kontroll over virksomheten*. Forarbeidene sier lite om hvor mye ”mer enn 50 % av eierinteressene” er. Der er det bare fremsatt at kravet om kontroll over eierinteressene” innebærer et krav om kontroll over mer enn 50 % av selskapet eller sammenslutningen”.²³ Det kommenteres i forarbeidene at det har vært diskutert og antydnet at kravet til aktiv fiskers eierandel burde være så høyt som 80 % av eierinteressene, dersom man skulle sikre at fiskeren var den reelle eier av fiskefartøyet. Departementet syntes imidlertid det ikke var tilstrekkelig grunnlag for en slik innstramming av eierbegrensningene.²⁴

Mer enn 50 % av eierinteressene kan etter en alminnelig forståelse av ordlyden bety fra 50,1 % til 100 % av aksjene i selskapet. Den skjønsmessige vurderingen av majoritetskravet ligger i det etterfølgende vilkåret at aktiv fisker ”faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten”. Forarbeidene gir ingen holdepunkter til hvordan ordlyden

²¹ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s.14 kommentert: ”Regelen vil bli vesentlig enklere dersom man ser bort fra ”utenlandsk” fiskerivirksomhet, enn om man skal begi seg inn på konkrete vurderinger av hvorvidt søkeren har bakgrunn fra forhold som kan sammenlignes med de norske.”

²² NOU 2002:13 s. 22.

²³ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s.15.

²⁴ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s.15.

”tilsvarende kontroll” skal tolkes. Tolkningen av ordlyden må da bero på en alminnelig forståelse av hva som ligger i å faktisk inneha en kontroll som tilsvarer ”mer enn 50 % ” av eierinteressene i selskapet. Dette vil dog være et upresist krav siden ”mer enn 50 % ” av eierinteressen kan bevege seg innenfor halvparten av selskapets verdi.

Dette er kjernen i den presenterte problemstillingen, og vilkårene blir satt på spissen når utenlandsk aktør skal finansiere sitt eierskap i norske fiskebåtrederier, eller bidra med ren kapital. Det tilhørende vesentlige spørsmål er om vilkårets udefinerte innhold blir gjenstand for en skjønnsmessig myndighetsutøvelse?

2.3 Forutsetninger for den videre drøftelse

I den videre drøftelsen forutsettes det at nasjonalitetskravet er oppfylt, og at utenlandsk aktør kun eier opp til 4/10 av et norsk fiskebåtrederi. Videre forutsettes det at aktiv fisker oppfyller kravet om å ha drevet ervervsmessig fiske og fangst i 3 av de siste 5 årene jfr. aktivitetskravet i deltl. § 6 første ledd.

Det forutsettes også at det ikke foreligger underhandsavtaler om eierforhold som hemmeligholdes for myndighetene, og at majoritetsaksjonær ikke lar seg bruke som ”stråmann” for en bakenforliggende aktør som ikke oppfyller aktivitetskravet.

3 Utenlandsk minoritetseier og vilkåret om ”faktisk ... kontroll”

Nasjonalitetskravet setter begrensning for hvor stor eierandel en utenlandsk aktør kan ha i et fiskebåtrederi jfr. deltl. § 5. Det er 4/10 av selskapet jfr. fiskeriforbundslovens § 2 første ledd, punkt 2.²⁵ I et fiskebåtrederi vil alltid aktiv fisker være majoritetseier, og utenlandsk aktør minoritetseier. Utenlandsk aktør kan bare eie opp til 40 % etter nasjonalitetskravets maksimalkrav til eierbrøk på 4/10, og dermed vil forutsetningsvis utenlandsk aktør aldri

²⁵ Etter fiskeriforbundslovens § 2 første ledd punkt.2 likestilles *aksjeselskap* hvor norske statsborgere eier 6/10 av aksjene og har tilsvarende stemmerett, med norsk statsborger.

true aktiv fiskers eiermajoritet uten å bryte nasjonalitetskravet. Det forutsettes at det ikke foreligger avtaler som forskyver aktiv fiskers kontroll over selskapet, den utenlandske aktøren bidrar utelukkende med aksjekapital for sin post, og oppfyller slik sett nasjonalitetskravet.

Det aktuelle spørsmålet vil i fortsettelsen være hvor langt utenlandsk minoritetseier kan være med på og direkte eller indirekte påvirke eller medvirke til driften av fiskebåtrederi, uten å true aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet.

3.1 Pro forma (proforma) arrangement

Et proforma arrangement i denne sammenhengen vil bety en avtale som gjøres mellom en norsk og en utenlandsk aktør utelukkende for å oppnå visse lovmessige fordeler. Tilfellet som må problematiseres er hvor norsk aktiv fisker oppfyller aktivitetskravet i deltakerloven og står som majoritetseier i fiskebåtrederi, men egentlig er fullfinansiert av utenlandsk kapital. Dette er proforma bruk av aktiv fisker for å oppnå ervervstillatelse til en fiskebåt i rederi, som da egentlig er på utenlandske hender.

Tilfeller hvor aktiv fisker ”låner ut” navnet sitt til en utenlandsk aktør gjennom en underhandsavtale er forbudt og direkte straffbart jfr. straffeloven av 22.mai 1902 nr.10 § 274 første ledd.²⁶ Som en følge av dette kan kravet til ”faktisk ... kontroll” i alle slike tilfeller aldri være oppfylt.

3.2 Selskapets vedtekter i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”

Det er selskapet som er ansvarlig for at eierbegrensningene respekteres.²⁷ Det er opptil fiskebåtrederi selv å innta eierskapsbegrensningene i sine vedtekter for å ivareta vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker. Vilkåret kan ivaretas ved at det fastsettes i

²⁶ Straffelovens § 274 første ledd: ”Med fengsel inntil 4 år straffes den som i oppfordring til å delta i stiftelse eller utvidelse av aksjeselskap ... gir uriktige eller villedende opplysninger av betydning for bedømmelsen av foretaket.”

²⁷ NOU 2002:13 s.74.

vedtektene at aksjeoverdragelse krever samtykke fra styret. Uten en slik vedtektsbestemmelse vil selskapet risikere uryddighet i forhold til aksjonærene. Aksjeloven har fastsatt oversiktlige prosedyrer for krav om eventuell godkjenning fra styret ved aksjeoverdragelser jfr. asl. § 4-12. Overholdes prosedyrene vil myndighetene enkelt kontrollere hvilken eiersammensetning som finnes i fiskebåtredet, og da om de oppfyller vilkåret om ”faktisk ... kontroll”.

Asl. § 4-12 bestemmer at erververen av en aksje straks skal sende melding til selskapet om sitt aksjeervert.²⁸ Hvis det er vedtektsfestet at en eier av en aksje skal ha visse egenskaper, som tilfellet vil være med aktivitetskravet for majoritets-eier eller nasjonalitetskravet i et fiskebåtrederi, så kan styret i følge aksjeloven gi en eier som ikke tilfredsstillt vilkåret en frist på tre måneder til å bringe forholdet i orden. Hvis forholdene ikke er brakt i orden, kan styret pålegge tvangssalg av aksjene. Disse reglene i aksjeloven tilsier at et fiskebåtrederi bør vedtektsfeste at aksjeoverdragelser krever styregodkjenning. Gjennom en slik vedtektsfesting vil aktiv fisker til enhver tid ha full kontroll over eiersammensetningen i selskapet.

3.3 Aksjonæravtalen

En aksjonæravtale er en gjensidig bebyrdende disposisjon som pålegger avtalepartene forpliktelser overfor hverandre. Aksjonæravtalen inngås vanligvis som et ledd i stiftelsen av et nytt aksjeselskap, og hvorvidt partene er bundet av en aksjonæravtale avgjøres på bakgrunn av alminnelige kontraktsrettslige regler om kontraktsslutning. Det vil spesielt være behov for aksjonæravtaler i aksjeselskaper med få aksjonærer. Aksjonærene vil da ha innsyn og innflytelse over selskapets virksomhet samt kontroll over selskapets aksjonærer.²⁹ I selskap med mange aksjonærer vil avtalen ofte ikke være sluttet mellom alle aksjonærene, da vil formålet med aksjonæravtalen være å gi en aktuell gruppe kontroll

²⁸ Aksjeeierregistret inneholder aksjeeiernes navn, fødselsdato og adresse, eller – for juridiske personer – firma, organisasjonsnummer og adresse. Registret skal også inneholde opplysninger om aksjens omsettelighet er innskrenket ved vedtektsbestemmelse. Registret er tilgjengelig for enhver.

²⁹ Lowzow & Reed (1997): Aksjonæravtaler, s.24.

over selskapet eller sikre minoritetsrettigheter i det. Aksjonæravtalen vil i utgangspunktet kunne regulere alle typer aksjonærrettigheter, men formålet vil kunne variere avhengig av selskapets art og antall aksjonærer. I en aksjonæravtale mellom utenlandsk minoritetsseier og norsk aktiv fisker må det tas hensyn til vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, for at aksjonæravtalen skal være gyldig.

I selskapet kan det befatte organisatoriske rettigheter tilknyttet stemmerett eller økonomiske rettigheter tilknyttet utbytte. Aksjonæravtalens avtaleverk kan gripe direkte inn i eierbeføyelser knyttet til aksjene i fiskebåtredereiet. Det skal i fortsettelsen sees på de organisatoriske og økonomiske rettighetene aksjonæravtalen kan regulere i selskapet, i forhold til utenlandsk majoritetsseier og vilkåret om ”faktisk ... kontroll”. Er det slik at jo flere vilkår som knyttes til aksjonæravtalen, jo mer avhengig er aksjonærene av hverandre, og jo mer kontroll gis det slipp på? I de neste underpunktene blir dette spørsmålet drøftet nærmere.

3.3.1 Avtaler om organisatoriske rettigheter

De organisatoriske rettighetene er rettigheter som først og fremst omfatter stemmeretten og andre retter på generalforsamling. Det er på selskapets generalforsamling den øverste myndigheten i selskapet utøves, jfr. asl. § 5-1 første ledd. I dette punktet skal det sees nærmere på hvordan de organisatoriske rettighetene mellom minoritetsseier og majoritetsseier virker inn på vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker.

Det kan inngås avtaler om partenes stemmerett i generalforsamling eller i selskapsmøtet. Hvilken innflytelse aktiv fisker har på generalforsamling vil være avgjørende for om han/hun utøver ”faktisk ... kontroll” over virksomheten. Aksjelovens forarbeider støtter opp om denne betraktningen gjennom beskrivelsen av når ”bestemmende innflytelse” foreligger i selskapet. Det avgjørende er om en part eller et selskap har en slik posisjon at det ”*på generalforsamling normalt har bestemmende innflytelse over innholdet i de vedtak som treffes*”.³⁰

³⁰ NOU 1996:3 s. 103.

Forståelsen av ordlyden i deltl. § 6 annet ledd må gå i retning av at ”... mer enn 50 % av eierinteressene...”, betyr alt over 50 % av eierinteressene, som vil tilsvare fra 50,1 % og mer. Vurderingen av hva som ligger i kravet til ”... og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten” må ta utgangspunkt i hvilke selskapsorganisasjoniske rettigheter en eierpost på 50,1 % gir majoritetseier.

I følge forarbeidene er alminnelige stemmeflertall på generalforsamling basert på eierandel eller avtale. Majoritetskravet krever at aktiv fisker eier mer enn 50 % av eierandelene i selskapet. I generalforsamling har hver aksje en stemme, slik at hvis aktiv fisker har majoritet vil styret kunne kastes hvis vedkommende ikke er tilfreds med dets arbeid.³¹ Eiere med over 10 % av aksjekapitalen har myndighet til å beordre styret til å innkalle til ekstraordinær generalforsamling.³² Det innebærer at majoritetseier raskt kan gripe inn hvis styret handler mot dens interesser. Et styre kan også på kort tid ta beslutninger som majoritetseier ikke er enig i. Men når majoritetseier relativt raskt kan gripe inn overfor et styre, og styret vil være bundet av begrensningene i deltakerloven og fiskerigrenseloven, er det ikke behov for å kreve at aktiv fisker må ha flertall i styret. Ekstern kompetanse vil være nyttig for selskapets forretningsdrift. Fiskeridirektoratet krever heller ikke styreflertall for aktiv fisker. Kravet til ”faktisk ... kontroll” er oppfylt igjennom aktiv fiskers rett til å gripe inn hvis han vil utøve sin majoritetsmyndighet.

Som selskapets øverste organ har generalforsamlingen en alminnelig ”instruksjons- og omgjøringsrett” i forhold til styret.³³ Utenlandsk minoritetseier kan maksimalt ha 40 stemmerettsaksjer på generalforsamling. Hovedregelen er at beslutning på generalforsamling krever flertall av stemmene som avgis, jfr. asl. § 5-17 første ledd første punktum. For at et forslag skal være vedtatt på generalforsamling må det ha mer enn

³¹ Likhetsgrunnsetningen er lovfestet i asl. § 4-1 første ledd første punktum: ”Alle aksjer gir lik rett i selskapet”.

³² NOU 2002:13 s. 73.

³³ Woxholth (2007): Selskapsrett, s. 153.

halvparten av de avgitte stemmer. Dette gir majoritetseier og aktiv fisker kontroll over de forslag som det kreves flertall for på generalforsamling.³⁴ Det gjelder imidlertid flere unntak fra hovedregelen om alminnelig flertall, som vil ha avgjørende konsekvens for utenlandsk minoritetseiers innflytelse på selskapet og aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet.

For valg og ansettelse i selskapet gjelder det bare et krav om flest stemmer (relativt flertall), jfr. asl. § 5-17 annet ledd.³⁵ Det betyr at finnes det flere kandidater til en plass i selskapets styre, så kan også minoritetseier få flertall for sitt forslag.³⁶ Slik sett er ikke reglene i aksjelovgivningen for ansettelse noen garanti for at majoritetseier har den faktiske kontrollen over selskapets ansettelser. Disse avgjørelsene vil imidlertid ikke kvalifisere til å frata majoritetseier ”faktisk ... kontroll” over selskapet.

Vurderingen blir annerledes for selskapets viktige avgjørelser, for disse krever loven *kvalifisert flertall*. Vedtektsendringer krever 2/3 flertall av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, jfr. asl. § 5-18 første ledd annet punktum. Vedtektsendringer har stor strategisk betydning for selskapet. Det kvalifiserte flertallskravet får betydning for både minoritetsaksjonær og majoritetsaksjonær. En utenlandsk minoritetseier trenger i realiteten bare eie 33,34 % av aksjene for å motsette seg vedtektsendring. Det er innenfor nasjonalitetskravets grense for utenlandsk eierskap. En minoritetseier som kontrollerer minst 33,34 % av stemmene kan blokkere for en vedtektsendring og innehar dermed en ”vetorett”, såkalt negativt flertall.³⁷ I juridisk teori er

³⁴ Jfr. Woxholth (2007): Selskapsrett s. 161: ”Flertallet beregnes med grunnlag i det antall aksjer som er representert på generalforsamlingen – i denne sammenheng er altså det samlede antallet aksjer i selskapet uten relevans. Står stemmetallet likt, gjelder det som møtelederen slutter seg til, jfr. asl. § 5-17 første ledd annet punktum.”

³⁵ Generalforsamlingen kan bare gjøre en ansettelse i selskapet, ansettelsen av daglig leder, jfr. asl. § 6-2 annet ledd.

³⁶ Valg av møteleder for generalforsamling krever bare relativt flertall. Møteleders stemme har en avgjørende stemme ved stemmelikhet, og slik sett kan møteleder få avgjørende bestemmelsesrett over beslutninger.

³⁷ Woxholth (2007): Selskapsrett, s. 161.

det kommentert at det på grunn av kravet til kvalifisert flertall vil være mer interessant for en investor å kontrollere minst 33,34 % av aksjene eller minst 66,67 % av aksjene, enn det vil være å sitte med en aksjepost på 50,1 % av aksjene, som er kravet til aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”.

Aksjelovgivningen gir gjennom sin stemmerettslovgivning et indirekte svar på hvor langt betydningen av ordlyden i deltl. § 6 annet ledd rekker, hvor kravet er at *”aktiv fisker skal ha mer enn 50 % av eierinteressene og faktisk ha tilsvarende kontroll over virksomheten”*. Nasjonalitetskravet gir utenlandsk minoritetseier rett til å eie 40 % av fiskebåtredet. Det vil dermed si at hvis utenlandsk aktør har en eierandel på 4/10, kan ikke aktiv fisker eie mer enn 60 % av selskapets aksjer. Nasjonalitetskravet gir utenlandsk minoritetseier vetorett i fiskebåtredet. *”... mer enn 50 % av eierinteressene...”* rekker med andre ord ikke lenger selskapsorganisatorisk enn akkurat det ordlyden sier, og det er denne grensen kravet til *”faktisk ... kontroll”* må måles ut fra.

Avtaler hvor aktiv fisker gir fra seg stemmerett i generalforsamling må også vurderes i forhold til vilkåret om *”faktisk... kontroll”*. Å gi ifra seg stemmerett vil direkte bety å oppgi en viss kontroll over selskapet. I enkeltsaker burde det være anledning for majoritetseier å si ifra seg stemmerett. Majoritetseier kan kontrollere og gjøre en selvstendig vurdering av hvilke saker det vil gjelde. En generell begrenset stemmerett kan derimot ikke tilsvare kontroll. Avtale om generell stemmeunntatelse vil ikke være mulig for en aktiv fisker å inngå, da det vil stride mot en naturlig forståelse av det å inneha *”faktisk ... kontroll”* over selskapet.

3.3.2 Avtaler om økonomiske rettigheter

De økonomiske rettighetene som reguleres av aksjonæravtalen er først og fremst muligheten til utbetaling på aksjen, men også tilbakebetaling etter kapitalnedsettelse. En annen økonomisk rettighet knyttet til aksjen vil være fortrinnsretten til aksjer ved kapitalforhøyelse og rett til fusjonsvederlag. En aksjonæravtale som skal regulere aksjonærens økonomiske rettigheter i selskapet, inneholder ofte bestemmelser om

beslutning i forhold til utbytte og kapitalforhøyelse. I forhold til vilkåret om aktiv fiskers ”faktiske... kontroll” så vil det være fortrinnsretten til aksjer ved kapitalforhøyelse og regulering av utbytte som kan berøre vilkåret i størst grad.

Aksjonæravtalen kan begrense en majoritetseiers økonomiske rettigheter ved å eksempelvis avtalefeste hvordan utbytte i selskapet skal utdeles. Hvis majoritetseier ikke har klart å stille nok kapital til sin eierandel i selskapet, men står i gjeld til en bank eller eksempelvis en av de andre aksjonærene, så kan det være bestemt i aksjonæravtalen at majoritetseiers utbytte skal gå til å nedbetale lånet, gjennom skjevdeling av utbytte.

Fiskeridepartementet underkjenner avtaler hvor majoritetseiers oppførte egenkapital i selskapet i realiteten er et lån fra ekstern investor, fordi de ikke oppfyller deltakerlovens krav.³⁸ Et slikt tilfelle vurderes som en underhandsavtale, og er vanskelig å kartlegge og slik sett kontrollere fra Fiskeridirektoratets side. Aksjonæravtalen vil ikke kunne avsløre en slik avtale. Forarbeidene fremholder at fiskerimyndighetene bør kontrollere selve selskapsavtalen og aksjonæravtalen i selskapet. Dette for å avgjøre om selskapsoppbyggingen er forenlig med lovens formål om at fiskefartøy skal være eid av aktive fiskere med ”faktisk ... kontroll” over selskapet.³⁹ Den begrensingen myndighetene oppstiller her for aksjonærenes mulighet til å innhente egenkapital til sin eierpost, må sees på som et ekstra vilkår fra myndighetenes side for at selskapet skal få godkjent fisketillatelse, i tillegg til de alminnelige vilkårene som følger av loven.

Med en eiermajoritet på 50,1 % oppnår aktiv fisker kontroll med hvem som velges til styret, og gjennom det den alminnelige forvaltningen av selskapet, prinsipielt investeringer uansett størrelsesorden. En aksjepost på 50,1 % vil også gi kontroll på utdelingen av utbytte, jfr. asl § 8-2. Beslutningen om utbytte tas i generalforsamlingen, men styret har forslagsrett, og det kan ikke utdeles høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar.⁴⁰ Det er de avgjørelsene som krever alminnelig flertall som må måles i forhold til innholdet i

³⁸ Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998) s. 15.

³⁹ NOU 2002:13 s. 74.

⁴⁰ Woxholth (2007): Selskapsrett, s. 162.

vilkåret om ”faktisk ... kontroll”, økonomiske rettigheter som utdeling av utbytte vil dermed aktivt fisker kontrollere fullt ut. De avgjørelsene som krever kvalifisert flertall eller skjerpet kvalifisert flertall kan ansees å ligge utenfor vilkåret om ”faktisk ... kontroll”.

Aksjonæravtalen vil kunne bestemme hva overskuddet i fiskebåtredereiet skal benyttes til. Noen selskaper velger å ikke utbetale utbytte av overskuddet til aksjonærene, men i et tilfelle hvor aksjonæravtalen avtales, så legges det føringer for at utbytte skal utbetales for at en av eierne foreksempel skal kunne betale tilbake et lån.⁴¹ På den andre siden så er det majoritetseier som har bestemmelsesrett i selskapet, og hvis han/hun bestemmer at det skal tas utbytte hvert år, så vil det være en måte å utøve bestemmende og ”faktisk ... kontroll” over de økonomiske rettighetene i selskapet på.⁴²

Asl. § 10-1 hjemler rett for generalforsamling til å forhøye aksjekapitalen i selskapet. Ved en forhøyelse av aksjekapitalen blir det utstedt nye aksjer i selskapet, eller prisen på allerede utstedte aksjer forhøyes. Hvis prisen på allerede utstedte aksjer forhøyes må aksjonærene tilføre kapital proporsjonalt med kapitalforhøyelsen for å inneha lik aksjepost. For vilkåret om majoritetseiers ”faktiske ... kontroll” i selskapet, så vil både forhøyelse av aksjekapitalen ved kapitalinnskudd i selskapet og en forhøyelse av prisen på allerede utstedte aksjer kunne komme i konflikt med vilkåret. En ny emisjon av aksjene fører til at det utstedes nye aksjer til de som skyter inn ny aksjekapital i selskapet. Det vil si at hvis en minoritetseier har mer kapital til rådighet enn majoritetseier og vil tilføre selskapet mer kapital, så kan den ved en kapitalforhøyelse komme i en posisjon hvor den sitter med en høyere aksjepost enn aktiv fisker, som hadde eiermajoritet før kapitalforhøyelsen.⁴³

⁴¹ ”Beslutning om utdeling av utbytte treffes av generalforsamlingen...” jfr. asl. § 8-2. Utbyttet tilfaller aksjeeiere, jfr. asl. § 8-3 første ledd.

⁴² Situasjoner hvor selskapet ikke kan dele ut utbytte følger av asl. § 8-1 andre og fjerde ledd.

⁴³ ”Bare aksjeeierne eller bestemte navngitte personer kan innbys til å tegne nye aksjer.” Jfr. asl. § 10-1 første ledd tredje punktum.

Aksjonæravtalen kan sette skranker for norsk og utenlandsk minoritetseiers adgang til å få utstedt nye aksjer ved kapitalforhøyelse. Slik vil aktiv fisker kunne sikre fortsatt ”faktisk ... kontroll” over aksjemajoriteten. På den andre siden så er kapitalforhøyelse en rett aksjeloven gir aksjonærene til å styrke både selskapet og aksjonærenes interesser i det, og slik kan det virke diskriminerende overfor minoritetsaksjonær at den ikke skal kunne benytte seg av denne retten. På lik måte som for utbytte så er det styret som skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse, jfr. asl. §10-3 første ledd. Kravet til at aktiv fisker skal ha eiermajoriteten i selskapet må innvirke på generalforsamlingens rett til å gjøre vedtak om kapitalforhøyelse. Slik sett må deltakerloven på dette området sees på som *lex specialis* i forhold til aksjelovgivningen, hvor deltakerloven setter direkte skranker for den frihet en alminnelig aksjonær og et selskap gis etter aksjeloven.

Det vil være uproblematisk for majoritetseier å forhøye sin kapital i selskapet. Større aksjepost vil gi økt ”faktisk ... kontroll”. Problemet oppstår i forhold til minoritetseier, utenlandsk og norsk. Utenlandsk minoritetseier har i tillegg begrensninger gjennom nasjonalitetskravet, og vil bare kunne forhøye sin kapital tilsvarende 4/10 av selskapets aksjer. Hvis selskapet skal utføre en rettmessig kapitalforhøyning som ikke vil stride mot vilkåret om aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”, så må det vedtektsfestes av generalforsamling, eller eventuelt fremkomme av aksjonæravtalen at en kapitalforhøyning ikke kan utføres hvis ikke majoritetseier innehar minst 50,1 % av aksjene i selskapet også etter kapitalforhøyning.

De organisatoriske rettighetene i fiskebåtredereiet setter skranker for de økonomiske disposisjonene i selskapet. Det er stemmerettsbegrensninger som vil være avgjørende for om aksjonærene kan utøve sin rett eller eventuelt hvordan de vil positivt diskrimineres og ikke benytter seg av dem.

3.3.3 Stemmerettsbegrensninger og ”faktisk ... kontroll”

Hvis det inngås avtaler om stemmerett som gir majoritetseier og aktiv fisker mindre stemmerett, kan det komme i konflikt med kravet til ”faktisk ... kontroll”.

Stemmerettsavtaler kan avtales å gjelde bare særlige beslutninger, eller de kan være tidsbegrenset. Hvis en stemmerettsavtale berører konkrete beslutninger i selskapet, vil spørsmålet om hvorvidt aktiv fisker fortsatt har ”faktisk ... kontroll” bero på en konkret vurdering av avtalen, og beslutningens bestemmende virkning overfor selskapet. En aksjonær kan gjennom avtale fraskrive seg retten til å delta i selskapets beslutninger jfr. asl. § 5-3 første, ledd, tredje punktum som gir adgang til å opprette stemmeløse aksjer i et selskap. Det må være vanskelig for majoritets Eier og aktiv fisker å opprette en avtale om stemmeunntakelse. Om en slik avtale er gyldig i forhold til vilkåret om ”faktisk... kontroll” vil i tilfelle bero på en konkret vurdering av avtalens varighet, oppsigelighet, og om innholdet er av betydning. En avtale som gir minoritets Eiere bestemmende innflytelse og som begrenser aktiv fiskers stemmerett må ansees å begrense aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet.

Norsk selskapsrett godtar vedtektsfesting av to typer stemmerettsbegrensninger. Det er for det første stemmerettsbegrensninger knyttet til person, jfr. asl. § 5-3 første ledd annet punktum, og det andre er reglene i asl. § 5-3 første ledd tredje punktum om at aksjene i en aksjeklasse ikke skal gi stemmerett eller skal ha begrenset stemmevekt.

Aksjelovgivningen åpner de lege lata for stemmerettsbegrensninger, og disse organisatoriske mulighetene bør også aksjonærene i et fiskebåtrederi kunne benytte seg av. Hvis alminnelig flertall er et mål for tilsvarende ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, så vil organisatoriske stemmerettsbegrensningene kunne gi muligheter som ikke kommer i strid med vilkåret. Hvis aksjonæravtalen rangerer aksjene i selskapet i ulike klasser, så vil noen aksjer ha full stemmerett, mens andre ikke har stemmerett eller bare begrenset stemmevekt.⁴⁴ Det er vedtektene som skal angi hva som skiller aksjeklassene jfr. asl. § 4-1 første ledd tredje punktum. Vedtektene vedtas med kvalifisert flertallskrav, og dermed vil utenlandsk minoritets Eier som eier 40 % av aksjene, være med på å bestemme at det skal opprettes aksjeklasser med begrenset stemmerett. I praksis brukes betegnelsen A-aksjer for aksjer

⁴⁴ Jfr. Woxholth (2007): Selskapsrett s. 157: ”Hovedmotivet for å operere med forskjellige aksjeklasser er vanligvis nettopp behovet for å vedtektsfeste stemmerettsbegrensninger”.

som gir full stemmerett, og B-aksjer for aksjer med begrenset stemmevekt eller uten stemmerett.

Det vil ikke være noe i veien for at en minoritetseier bare skal kunne inneha B-aksjer uten stemmerett, og slik sett ikke ha noen innvirkning på selskapets vedtak. Hvis B-aksjer gis begrenset stemmevekt, eksempelvis at en B-aksje kun har 1 stemme, mens A-aksjen har 10 stemmer pr. aksje, så vil det medføre at A-aksjonærene (som egentlig bare innehar en del av selskapets aksjekapital) kan råde over et flertall av stemmene. Dette betyr at den som oppfyller aktivitetskravet i fiskebåtredereiet kan oppfylle kravet til alminnelig flertall og da også ha ”faktisk ... kontroll” over virksomheten gjennom å inneha tilstrekkelig med A-aksjer, dette selv om han/hun ikke har tilført selskapet den kapital som medfører eiermajoritet. Ordlyden i deltl. § 6 annet ledd; ”*mer enn 50 % av eierinteressene...*” trenger ikke fra en organisatorisk synsvinkel å bety at aktiv fisker har gått inn med *mer enn 50 %* av kapitalen i selskapet. De organisatoriske eierinteressene aktiv fisker kan kontrollere ved å eie A-aksjer, kan gi kontroll over mer enn 50 % av eierinteressene uten å ha tilført den kapital det vil innebære sett fra en økonomisk synsvinkel.

Ulike aksjeklasser kan begrense en utvanning av aksjerettighetene i selskapet. Hvis et fiskebåtrederi trenger kapital eller nye ressurser i form av nye eiere, så vil det ved at investor bare får tegne B-aksjer sikre at det innehar like organisatoriske rettigheter etter kapitalforhøyelsen. Slik sett vil det ikke være noe i veien for å innhente ubegrenset med kapital forutsatt at investor er fornøyd med de rettigheter B-aksjene gir. Aktiv fisker kan fortsette å kontrollere mer enn 50 % av eierinteressene gjennom sine A-aksjer med stemmerett.

Aksjeloven åpner også for stemmerettsbegrensning knyttet til person, jfr. asl. § 5-3 første ledd annet punktum. Vedtektene kan med dette bestemme at ingen aksjeeier kan stemme for mer enn et bestemt antall aksjer. Hvis aktiv fisker kontrollerer A-aksjer som gir stemmerett for mer enn 68 % av aksjene, så kan det vedtektsfestes at han/hun bare skal ha stemmerett for 51 %. Dette for å forhindre at en aksjeeier ikke blir for dominerende. Den

motsatte situasjonen er at utenlandsk minoritetseier går inn med kapital i selskapet som tilsvarer mer enn 50 % av den totale kapitalen, men ilegges stemmerettsbegrensninger som tilsvarer 40 % av aksjene. Det er lovlig å knytte stemmerettsbegrensningene til en bestemt navngitt person. Nasjonalitetskravet er dermed selskapsorganisasjonisk oppfylt. Gjennom å sette stemmetak sikrer den som skal inneha majoriteten i selskapet seg fortsatt ”faktisk... kontroll”.

Det er kommentert i juridisk litteratur at en annen grunn til at et selskap velger å dele opp aksjene i aksjeklasser er at man ønsker en nasjonal kontroll med styringen av selskapet, men en tilførsel av utenlandsk kapital.⁴⁵ En aktiv bruk av stemmerettsbegrensninger vil være en måte å ivareta nasjonalitetskravet på. Slik skulle også selskapet kunne bli tilført ny kapital samtidig som de organisatoriske rettighetene til aktiv fisker og vilkåret om ”faktisk... kontroll er ivaretatt.

Spørsmålet om dette er et upraktisk eksempel som en investor aldri ville godta er nærliggende. Men det vil ikke være slik at en utenlandsk eier er rettsløs i fiskebåtrederi når den bare sitter med B-aksjer i selskapet. De grunnleggende rettighetene i aksjelovgivningen er gjort ”immune” mot stemmerettsbegrensninger, på den måten at aksjer (aksjeeiere) uten stemmerett likevel er sikret innflytelse, jfr. asl. § 5-3 annet ledd.

3.3.4 Positiv diskriminering

Positiv diskriminering vil i denne sammenheng bety at minoritetseier sier ifra seg de rettigheter han i utgangspunktet har som minoritetseier. En utenlandsk minoritetsaksjonær stiller kun med sitt navn og kapital, men sier ifra seg de rettighetene en minoritetspost befatter. Det avtales større rett for aktiv fisker enn det loven legger opp til. Tilfellet vil ikke under noen omstendighet stride mot vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, da aktiv fisker vil ha full kontroll over selskapet.

⁴⁵ Woxholth (2007): Selskapsrett, s.158. Jfr. Gjems-Onstad: Valg av selskapsform, s.93.

Ulempen med en slik avtale er at den kan virke suspekt, men i realiteten er tilfellet ikke annerledes enn hva det vil være hvis en aksjonær har aksjer uten stemmerett. Spørsmålet er om norske myndigheter aksepterer avtaler som sier ifra seg rettigheter hvis disse tilkommer norsk aktør, uavhengig av minoritetseiers nasjonalitet? Lovens utgangspunkt er avtalefrihet, og deltakerloven sier ingenting om hvilke ansvar den enkelte eier i selskapet må utøve, foruten majoritetseier. Det kan umulig være slik at fiskerimyndighetenes skepsis til at minoritetseier sier ifra seg rettigheter som aksjonær, er tilstrekkelig grunn for at vilkåret til majoritetseier ”faktiske ... kontroll” ikke er oppfylt.

En annen side av tilfellet med positiv diskriminering er minoritetseiers ansvar overfor selskapet. I et fiskebåtrederi vil det være majoritetseier og aktiv fisker som har ansvaret for at kravet til ervervstillatelse er oppfylt, og slik sett vil ikke minoritetseiers manglende engasjement ha innvirkning på selve driften.

Positiv diskriminering av utenlandsk eller norsk minoritetsaksjonær må kunne avtales, og er ikke i strid med aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”.

3.4 Kommersielle avtaler mellom aksjonærer

Det kan inngås ulike kommersielle avtaler mellom aksjonærene og selskapet. En kommersiell avtale vil i denne sammenheng bety en avtale som er styrt av forretningsmessige hensyn. I dette underpunktet skal det sees nærmere på om kommersielle avtaler mellom aksjonær og selskap vil forskyve aktiv fiskers ”faktiske... kontroll” over fiskebåtredet?

3.4.1 Kjøp og salg mellom aksjonær og selskap

Et eksempel på kjøp og salg mellom utenlandsk aksjonær og selskap kan være at utenlandsk minoritetseier selger et fiskefartøy til det norske fiskebåtredet. Det kommer i stand en kjøpsavtale mellom minoritetseier og selskapet som bestemmer at fartøyet selges til selskapet for en lavere pris enn hva markedet ville vært villig til å betale for det, eventuelt en høyere pris enn markedspris. Disse to situasjonene må problematiseres ytterligere.

Hvis fartøyet er verdsatt til 10 millioner, og selges til selskapet for 7 millioner.⁴⁶ Så vil en slik betydelig ”rabatt” være utelukkende positiv for selskapet, og også da majoritetseier.⁴⁷ Situasjonen kan være at fartøyet selges billig til selskapet fordi norsk aktiv fisker og majoritetseier vil få tilsagn om ervervstillatelse til fartøyet når det er i selskapets besittelse, og slik sett så er billigsalg av fartøyet inngangsbilletten for den utenlandske aktøren. Dette er et konstruert tilfelle, men kan være praktisk hvis utenlandsk aktør vil inn i norsk fiskerinæring. En slik salgsvtale påvirker ikke majoritetseiers kontroll over virksomheten i nevneverdig grad, selv om det ligger en verdi fra minoritetseier som går utover det selskapet betaler. Hvis utenlandsk aktør vil selge fartøyet til selskapet, så vil fartøyet aldri ha større verdi enn hva selskapet er villig til å betale.

Hvis en slik kjøpsavtale blir sett på som ”en gave” på 3 millioner til selskapet fra minoritetseier, er spørsmålet som vurderes om det vil forskyve majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”? Norsk aksjelovgivning begrenser ikke muligheten til å kunne motta gaver fra aksjonærer i selskapet.⁴⁸ En forutsetning må være at en slik gave ikke skal resultere i en kapitalforhøyelse i selskapet som gir minoritetsaksjonær større aksjepost enn majoritetseieren. Så lenge vilkårene til eierstruktur er oppfylt, kan det ikke være noe i veien for at selskapet skal kunne få en god pris på et fartøy som selges fra minoritetseier.

Motsatt tilfelle er hvis en minoritetsaksjonær selger et fartøy til selskapet for overpris. Fartøyet er verdt 7 millioner kroner, men selskapet betaler 10 millioner kroner. I et slikt tilfelle kan det være knyttet vilkår i salgsvtalen som gjør at selskapet betaler mer enn verdien av fartøyet. Majoritetseier mangler fartøy og etterspør fartøyet for å kunne drive fiskebåtrediet, og slik sett vil minoritetsaksjonær stå i en særstilling som eier av fartøyet. Denne særstillingen kan imidlertid ikke minoritetseier utnytte på den måten at avtalen

⁴⁶ Det forutsettes at utenlandsk lovgivning godkjenner et slikt salg.

⁴⁷ Det forutsettes at det ikke foreligger underhåndsavtaler som fratar majoritetseier ”faktisk ... kontroll”.

⁴⁸ Det er en forutsetning at det ikke drives korrump virksomhet.

rammes av reglene for ulovlig utdeling av selskapets midler jfr. asl. § 3-6 annet ledd.⁴⁹ Det sentrale i vurderingen i forhold til spørsmålet om salget egentlig er et ulovlig utbytte er differansen mellom partenes ytelser.⁵⁰ I tillegg kommer transaksjonens karakter og mottakers forhold til selskapet inn i bildet. I det konstruerte tilfellet betaler selskapet en klar overpris. Samtidig er selskapet avhengig av fartøyet til sin drift. Det vil stride mot aksjelovens regler om ulovlig utbytte hvis selskapet kjøper fartøyet til overpris for å gi majoritetseier en gevinst som går utover aksjonærens krav til utbytte. Motivet for majoritetseiers interesse for en slik avtale kan være avgjørende i forhold til om vilkåret til ”faktisk ... kontroll” vil være oppfylt. Inngås en slik avtale fordi majoritetseier skylder minoritetseier penger, så vil det være tvilsomt at det er majoritetseier som egentlig har ”faktisk ... kontroll”. Subjektive motiv vil uansett være vanskelig å kontrollere eller motvirke. Slik sett vil det være aksjelovens regler om ulovlig utdeling som setter en grense for at slike avtaler kan inngås i utgangspunktet.

Ved kjøp og salg mellom aksjonærene vil i størst grad tilbud og etterspørsel bestemme prisen. Overprising kan ha en sammenheng med at det er knyttet vilkår til kjøpskontrakten som kommer majoritetseier til gode. Overføringer mellom selskapene må uansett holde seg innenfor aksjelovens regler om utdeling. Overholder selskapet disse reglene så kan vilkåret om majoritetseiers ”faktiske... kontroll” ved kjøp og salg mellom aksjonærene vanskelig brytes.

3.4.1.1 Salgsvilkår og ”faktisk ... kontroll”

Det avgjørende for om aktiv fiskers faktiske kontroll forskyves er salgsvilkårene i kjøpsavtalen mellom minoritetseier og selskapet. Hvis minoritetseier selger et fartøy under markedspris til selskapet, forutsatt at det følger med en rett om tilbakekjøp for minoritetseier ved salg av fartøyet igjen, så blir spørsmålet om minoritetseier noen gang har gitt fra seg kontrollen over fartøyet annet enn på papiret. Spørsmålet er om et vilkår om rett

⁴⁹ Asl. § 3-6 annet ledd: ”Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.”

⁵⁰ Aarbakke m.fl. (2004): Aksjeloven og allmennaksjeloven, s.193

til tilbakekjøp er forenelig med at majoritetseier skal ha tilsvarende ”faktisk... kontroll” over selskapet?

Et slikt salgsvilkår vil føre til at majoritetseier gir ifra seg muligheten til å disponere over fartøyet i fremtiden gjennom kjøpsavtalen. På den andre siden så utøver majoritetseier sin kontroll ved å gjøre et gunstig kjøp. En avtale om rett til tilbakekjøp vil ikke i seg selv virke på selve eiendomsretten over fartøyet. Fartøyet skifter ikke eier før tidspunktet for tilbakekjøp forfaller. Den tid eiendomsretten ligger hos fiskebåtredereiet, så er det også de som utøver kontrollen over fartøyet. Dette forutsetter at det ikke foreligger underhandsavtaler om at eiendomsoverdragelsen er en ren pro forma avtale. En avtale om tilbakekjøp for minoritetseier medfører at fartøyet ikke kan legges ut på det åpne markedet, og at prisen dermed ikke får reell markedspris. Dette kan være et argument for at prisen er satt lav i utgangspunktet, og slik sett vil det ikke være et argument for at ”faktisk ... kontroll” er fratatt majoritetseier. Slik sett bør rett til tilbakekjøp være et salgsvilkår som er forenelig med vilkåret om majoritetseiers ”faktiske ... kontroll” ved slike avtaler.

3.4.1.2 Avtale om kreditt

Hvis en utenlandsk aksjeeier vil kjøpe eiendeler fra selskapet, setter aksjeloven rammer for hvor mye kreditt selskapet kan gi aksjeeier, jfr. asl. § 8-7 første ledd:

”Selskapet kan bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for en aksjeeier... innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte, og bare når det stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling eller tilbakesøking.”

Kreditt omfatter etter tradisjonell pengekravrettslig terminologi disponering av andres likviditet for et begrenset tidsrom.⁵¹ Lovteksten retter seg mot at selskapet skal gi kreditt, og ikke kreditt i sin alminnelighet. Forarbeidene uttrykker at bestemmelsen omfatter pengelån med eller uten rente, men derimot ikke lån eller leie av ting.⁵²

⁵¹ NOU 1996: 3 s.151.

⁵² Ot. prp. Nr. 19 (1974-1975) s. 192.

Reglene i aksjelovens § 8-7, § 8-8 og § 8-9 regulerer tilfellene hvor selskapet gir kreditt. Det er to vilkår som må være oppfylt for at selskapet skal kunne yte kreditt eller stille sikkerhet etter asl. § 8-7. Det første grunnleggende vilkåret etter asl. § 8-7 første ledd er at lånet som gis må ligge innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte. Selskapets bundne kapital virker som skranke for selskapets myndighet til å gi aksjeeier lån eller stille sikkerhet.⁵³ Det andre vilkåret som må være oppfylt etter asl. § 8-7 første ledd er at det stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling. I forhold til kravet om majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”, så vil ikke disse reglene føre til en forskyvning av kontrollkravet, da majoritetseier i kraft av sin bestemmelsesrett i generalforsamling vil kunne styre hvilken kreditt selskapet eventuelt skal gi andre aksjonærer. Forholdet vil imidlertid stille seg annerledes hvis minoritetseier gir majoritetseier kreditt. Da blir spørsmålet om for eksempel en salgskreditt fra minoritetseier vil forskyve majoritetseiers ”faktiske ... kontroll” over selskapet?

I et tilfelle hvor minoritetseier skal selge et fartøy til fiskebåtredereiet, og det gis en selgerkreditt på 30 % av fartøyets verdi til selskapet, blir spørsmålet om denne kreditten i for stor grad vil frata majoritetseier kontroll over virksomheten. Minoritetseier gir selskapet en gunstig selgerkreditt. Ethvert foretak ville funnet det fordelaktig, og et fiskebåtrederi er intet unntak. En selgerkreditt fra utenlandsk minoritetseier vil føre til et avhengighetsforhold mellom aksjonærene, og maktforholdet vil i et slikt tilfelle være at minoritetseier har full kontroll over salget. Hvis selskapet er avhengig av salgskreditten for i det hele tatt å kunne kjøpe fartøyet, så står minoritetseier i en særstilling ved at den kan yte selskapet kreditt. Selskapsorganisatorisk har minoritetseier i realiteten ikke mer makt enn før kreditten ble gitt. Dette forutsatt at det ikke foreligger avtaler som gjør at selskapet må utføre en emisjon hvis det ikke kan oppfylle kreditten, og minoritetseier da får større innflytelse på selskapet enn eierskapsbegrensningene tillater.

⁵³ Woxholth (2007): Selskapsrett, s.219.

En salgskreditt i seg selv griper ikke inn i de eierskapsbegrensningene som foreligger, og slik sett vil ikke en salgskreditt fra utenlandsk minoritetseier til selskapet komme i konflikt med vilkåret om aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over virksomheten.

3.4.1.3 Transaksjoner mellom aksjonær og selskap

Transaksjoner mellom selskapet og en minoritetsaksjonær er ikke bindende for selskapet uten at avtalen godkjennes av generalforsamlingen. Dette gjelder imidlertid bare dersom selskapets ytelse eller motytelse har en virkelig verdi som utgjør over 10 % av aksjekapitalen på tidspunktet for ervervet eller avhendelsen, jfr. asl. § 3-8. Disse bestemmelsene i aksjeloven gjelder bare avtaler hvor det er snakk om ytelse og motytelse. Formålet med reglene i asl. § 3-8 er å sikre åpenhet og kontroll rundt avtaler som kan være egnet til å skjule misbruk av ledende posisjoner i selskapet. Reglene skal sikre kontroll av balansen i avtalen, det vil si at det er tilstrekkelig likevekt mellom det vederlaget selskapet skal motta og det vederlaget selskapet skal yte. Slik vil avtaler med aktører i selskapet som er i en posisjon hvor de kan sette sine personlige interesser foran selskapets kontrolleres ved at avtalen blir gjort kjent for aksjeeierne gjennom behandling i generalforsamlingen. Dette medvirker også til at en enkeltaksjonær, minoritetseier ikke skal kunne forfordes slik at selskapet skal ufrivillig sette seg i en situasjon hvor de står i gjeld til mindretallsaksjonær.

En slik kontroll med avtaler om kjøp - og salg mellom aksjonær og selskapet bidrar til å sikre at transaksjoner av betydelige beløp ikke kan brukes til å forskyve majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”. Det burde slik sett ikke være noe grunn for myndighetene til å oppstille ytterligere vilkår om at kontante transaksjoner ikke kan forekomme mellom minoritetseier og majoritetseier for å beskytte vilkåret om ”faktisk ... kontroll”.

3.4.2 Avtaler om leie

Spørsmålet om leieavtaler mellom minoritetseier og fiskebåtredere vil kunne innvirke på kravet til majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”, blir først satt på spissen hvis vilkårene for leieavtalen er sterkt knyttet til driften av selskapet. Forarbeidene sier ikke noe om slike avtaler mellom minoritetsaksjonær og majoritetsaksjonær. Dermed vil tolkningen

begrunnes i en ren forståelse av lovens ordlyd i tillegg til reelle hensyn og formålsbetraktninger.

Hvis minoritetseier leier ut fangstutstyr til fiskebåtrederi i form av redskaper som er nødvendig for å drive inntjenende virksomhet for rederi, vil fiskebåtrederi igjen stå i et avhengighetsforhold til minoritetseier. En leieavtale kan være gunstig på kort sikt, men hvis minoritetseier sier opp avtalen så står selskapet overfor store kostbare investeringer, og slik sett kan en leieavtale bli et pressmiddel som minoritetseier kan bruke på selskapet.

Det kan stilles spørsmål til om selskapet bør inngå avtaler med minoritetseier som påvirker driften, og som gjør at minoritetseier indirekte kan bestemme over selskapets drift med detaljerte leievilkår, eller eventuell trussel om oppsigelse. Dette gjelder spesielt leieavtaler som omfatter avgjørende redskaper som inngår i den daglige driften. På den andre siden så vil ikke leieavtaler ha en mer direkte innvirkning på selskapet enn majoritetseier tillater, og slik sett vil vilkåret om ”faktisk ... kontroll” være ivaretatt.

Hvorvidt leieavtalen begrenser majoritetseiers ”faktiske ... kontroll” over virksomheten bør bero på en helhetsvurdering av hvor stor innvirkning leieavtalen har på selskapets drift, og om den enkelt kan erstattes av en tilsvarende leieavtale ved oppsigelse.

Mindre omfattende leieavtaler mellom minoritetseier og selskapet kan ikke ansees å true majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”.

3.4.3 Avtaler om tjenester

Forarbeidene til deltakerloven kommenterer heller ikke om tjensteavtaler mellom minoritetseier og majoritetseier vil innvirke på vilkåret om ”faktisk ... kontroll”. Det kan inngås avtaler om levering av tjenester mellom minoritetseier og selskapet. En utenlandsk minoritetseier kan leie inn utenlandsk mannskap til rederi, slik at disse kan drifte fiskefartøyet. Dette kan være fordelaktig for selskapet, hvis det for eksempel fører til lavere lønnskostnader. Majoritetseier kan ha sitt virke på land, og oppfylle aktivitetskravet gjennom en stilling som ”administrativ reder” i selskapet. Dermed vil hele den praktiske

driften av fartøyet være avhengig og drevet av den tjenesten som er innleid av minoritetseier.

En avtale hvor det leies inn tjenester som har en slik direkte avgjørende tilknytning på driften av selskapet, vil kunne komme i konflikt med deltakerlovens formål, som blant annet er; ”å trygge bosetting og arbeidsplasser i kystdistriktene”. Ordlyden ”faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten”, vil også settes betraktelig på prøve. Selve høstingen av fiskeressursene skjer på havet i en fangstsituasjon. Hvis alt mannskap er innleide utenlandske fiskere, så vil i utgangspunktet de inneha kontrollen over innhøstingen. Dette faktum sett i forhold til en formålsbetraktning og bokstavlig tolkning av ordlyden ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, tilsier at fiskebåtredereiet ikke vil kunne leie en slik omfattende tjeneste av minoritetseier. Utenlandske aktører vil ha en for stor utøvende rolle som også vil kunne komme i konflikt med nasjonalitetskravet.

Et annet tenkt tilfelle kan være ”Managements for hire” – avtaler, hvor bedriften setter bort den daglige driften på land til et annet selskap, for eksempel mindretallsaksjonæren. Begrunnelsen for aktivitetskravet er at en aktør ikke skal kunne komme utenfra og skaffe seg ervervstillatelse for et norsk fiskefartøy uten først å ha virket som mannskap på norsk fartøy. Hvis minoritetseier skal stå for den daglige driften på land, og majoritetseier og aktiv fisker ikke er aktiv fisker på fartøyet, så vil ikke aktivitetskravet i deltl. § 6 første ledd være oppfylt. Dette fordi det må være majoritetseier som hvis ikke han/hun er aktiv fisker vil virke som ”administrerende reder” på land. I forhold til majoritetskravet vil kun en aktør kunne oppfylle aktivitetskravet, og da også kravet til ”faktisk ... kontroll”. Kravet til at aktiv fisker skal ha ”faktisk ... kontroll” vil i stort omfang omfatte den daglige driften av selskapet, og dermed vil det vanskelig kunne leies inn en tjeneste hvor minoritetseier står for den daglige driften av selskapet uten at vilkåret i deltl. § 6 annet ledd, om aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet brytes.

Norsk aksjelovgivning stiller ikke nasjonalitetskrav til daglig leder i et norsk aksjeselskap. Det kan dermed i forhold til å leie inn tjenester oppstå en situasjon hvor det kan være

aktuelt å leie inn utenlandsk minoritetseier som daglig leder i fiskebåtredereiet. Da blir spørsmålet hvordan det påvirker kravet til aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet? Forarbeidene til deltakerloven og fiskeriforbundsloven sier ikke noe om at daglig leder må være norsk statsborger for at nasjonalitetskravet skal være oppfylt.⁵⁴ Det vil uansett være nærliggende å trekke den slutningen på grunnlag av de samme hensyn som begrunner at styrets leder må være norsk statsborger eller likestilt med det. På den andre siden så vil en styreleder ha større organisatorisk makt over selskapet på den måten at det er styret som setter daglig leders dagsorden. Styret kan kvitte seg med en daglig leder som ikke gjør jobben sin. Slik sett vil majoritetseiers ”faktiske ... kontroll” ikke være truet hvis daglig leder er minoritetseier. Daglig leder vil kunne ta mange daglige beslutninger som styret ikke kan ha fullstendig oversikt over, og slik sett kontrollere selskapet i stor grad. Beslutninger som virker på selskapets økonomiske disponeringer eller strategiske valg, vil uansett styret ha kontroll. Utenlandsk minoritetseier bør kunne virke som daglig leder i fiskebåtredereiet uten å komme i konflikt med vilkåret om majoritetseiers ”faktiske ... kontroll”.

Avtaler hvor selskapet kjøper service -tjenester knyttet til fartøy eller redskap av minoritetseier, vil vanskelig kunne stride mot kontrollvilkåret. En ren serviceavtale vil ikke kunne betraktes som en avtale som har inngående virkning på driften av selskapet, og dermed vil den heller ikke forskyve kontrollen i selskapet mot minoritetseieren.

⁵⁴ Daglig leders stilling er ikke uttrykkelig lovregulert i aksjeselskapsretten, bare forutsatt i lovens enkeltregler, jfr. asl. § 20-1 nr.1. Daglig leders saklige myndighet er definert som å forestå den daglige ledelse, jfr. sel. § 2-18 første ledd. Dette omfatter etter sel. § 2-8 tredje ledd første punktum ikke saker som har stor betydning. Woxholth (2007): Selskapsrett s. 191.

3.5 Pant i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”

I forhold til problemstillingen; pant i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”, vil det være nærliggende å se nærmere på hvilken innvirkning pantsetting av verdiene i selskapet vil ha i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”.⁵⁵

Lov av 24.juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) § 45 gir hjemmel til å pantsette et fiskefartøy isolert sett.⁵⁶ Loven gir imidlertid ingen holdepunkter for om merverdien av fartøyet som ligger i en forventning om å få fisketillatelsen tildelt er inkludert.⁵⁷ Nylig rettspraksis har tatt stilling til spørsmålet og kommet med et foreløpig avklarende standpunkt.⁵⁸ Lagmannsretten konkluderte i sin slutning med at ”*systemet i deltakerloven, rettsoppfatninger i bransjen, reelle hensyn og oppfatninger i teorien trekker i retning av at merverdien av fisketillatelser tilfaller fartøypantaver*”.⁵⁹

For finansnæringen er dette et viktig avklarende standpunkt, som med større sikkerhet for panterettens utstrekning kan gi en klarere vurdering av sikkerheten for de lån kunder i fiskeribransjen tilbys. Det er opp til myndighetene å vurdere om dette er en tilfredsstillende avklaring av rettstilstanden på området.

3.5.1 Pant i forhold til ”faktisk ... kontroll”

En panthaver vil i realiteten ikke kunne utøve kontroll på selskapet. Samtidig medfører en pant eierskapsbegrensninger fordi pantsetter ikke kan gjøre disposisjoner som senker verdien av pantet for panthaver. Har en pantsatt en gang, kan en ikke pantsette til en annen

⁵⁵ En panterett er en ”særrett” til å søke dekning for et krav (pantekravet) i ett eller flere bestemte formuesgoder (pantet) jfr. Pantelovens § 1-1. Den praktisk viktigste og vanligste måten å stifte en panterett på er gjennom avtale. Som særrett gir panteretten panthaver en fortrinnsrett til dekning av pantet.

⁵⁶ Med et fartøy ”isolert sett” menes: Fartøyets ”stålverdi”, uten den tilhørende merverdi som ligger i en fisketillatelse.

⁵⁷ Hvis en kjøper av et fiskefartøy kommer i posisjon til å få tildelt tilsvarende deltakeradgang som selger hadde, får han en verdi utover verdien av selve fartøyet. Fartøyet selges for ”fortsatt drift”.

⁵⁸ Borgarting lagmannsrett 2.mars 2009: LB-2008-102498

⁵⁹ LB-2008-102498

på like vilkår.⁶⁰ Spørsmålet er hvordan pantekravet innvirker på kravet til ”faktisk ... kontroll”? Er det eksempelvis mulig å ha så mye pant i et fartøy at fisker mister ”faktisk ... kontroll”? En panthaver vil i realiteten ikke kunne innvirke på den daglige drift og disponeringer som selskapet gjør. Det er først ved tvangssalg eller konkurs at pantet blir realisert, og også først på dette tidspunktet at Fiskeridirektoratet kan gi en bank dispensasjon fra aktivitetskravet.⁶¹

Hvis en bank har pant i et fiskefartøy, så må dette omsettes for at banken skal få noe igjen for pantet sitt. På det tidspunkt pantet skal realiseres, så har aktiv fisker mistet kontrollen over selskapet. Det finnes ikke lenger noe krav til ”faktisk ... kontroll” å ta hensyn til. En panthaver vil ikke kunne kontrollere pantet sitt før det er realisert. Panthaveren kan ikke påvirke selskapet organisatorisk eller økonomisk. Slik sett bør pant oppfylle vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, uavhengig om det er en bank, utenlandsk eller norsk minoritetseier som har pant i selskapet.

3.6 Finansielle avtaler mellom aksjonærer

Det vil for et fiskebåtrederi som for andre selskaper i næringsvirksomhet være behov for kapitaltilførsel. Dette vil være aktuelt hvor selskapet skal ha kapitalutvidelse, foreta større investeringer eller hvis det står ovenfor likviditetsutfordringer. Under dette punktet er målet å klargjøre hvilke finansielle avtaler som kan gjøres mellom aksjonærer uten å komme i konflikt med vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker.

3.6.1 Avtaler om lån

Et selskap vil i mange tilfeller måtte låne kapital når det skal foreta investeringer. Hvis selskapet ikke vil ha finansieringsordning gjennom en finansinstitusjon, så vil lån fra aksjonær være en praktisk løsning. Det forutsettes at det finnes aksjonærer med

⁶⁰ Prioritetslæren i panteretten.

⁶¹ Jfr. forskrift om behandling av fisketillatelse ved konkurs, tvangssalg m.v. jfr. kong. res. av 28. september 2007 § 4.

tilstrekkelig kapital for utlån. Spørsmålet er om avtaler om lån kan komme i konflikt med vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker?

Aksjeloven har to sett regler som må vurderes i forhold til det finansielle instrumentet – lån fra aksjonær til selskapet.⁶²

1. Lån med rett til å kreve utstedt aksjer eller med konverteringsrett til aksjer, jfr. asl. § 11-1.
2. Lån med særlige vilkår, jfr. asl. § 11-4.

Utgangspunktet er at alminnelige kontraktsrettslige regler gjelder for fremmedfinansiering (lån).⁶³ Finansieringsformen; lån fra aksjonær ligger i grenseområdet mellom egenfinansiering og fremmedfinansiering. Det kan ikke være til hinder for at norsk aktiv fisker med mer enn 50 % av eierinteressene låner selskapet kapital. Det vil ikke forskyve aktiv fiskers kontroll i negativ retning. Asl. § 11-1 hjemler rett for långiver til å kreve utstedt aksjer for den utlånte kapitalen.⁶⁴ Dette medfører at selskapet må gjennomgå en tilsvarende forhøyelse av aksjekapitalen som gir aksjeeierne fortrinnsrett til tegning av lån, jfr. asl. § 11-4.⁶⁵ Aktiv fiskers aksjepost øker dermed hvis han/hun er långiver, og det vil fortsatt ivareta vilkåret om ”faktisk ... kontroll” over virksomheten.

For minoritetseier i selskapet vil forholdet bli mer komplisert. Norsk minoritetseier vil ikke komme i konflikt med nasjonalitetskravet, og dermed kan den låne selskapet kapital som konverteres til aksjer, forutsetningen er at minoritetseier etter aksjekonverteringen ikke får eiermajoriteten i selskapet. Utenlandsk minoritetseier vil ikke kunne yte betydelige lån til

⁶² Det finnes ikke uttømmende regler i aksjeloven om finansiering av selskapet og dets virksomhet.

⁶³ Aarbakke m. fl. (2004): Aksjeloven og allmennaksjeloven, s. 719.

⁶⁴ Det kan gis to typer lån; konvertible lån som er fordring mot selskapet som motregnes med aksjeinnskuddet, eller lån som gir tegningsrett til nye aksjer mot innskudd, såkalte ”warrants”.

⁶⁵ Woxholth (2007): Selskapsrett, s.139.

selskapet på de vilkår aksjeloven oppstiller, det setter loven gjennom konverteringsretten i asl. § 11-1 grenser for.

Alle aksjonærer, minoritets eller majoritets -aksjonærer vil være interessert i at selskapet skal kunne gjennomføre de investeringer som må til for å drive best mulig, samtidig så vil en utvidet aksjepost når lånet blir konvertert til aksjer være i långivers interesse. En låneform hvor lån konverteres til aksjer igjennom avtale gir i utgangspunktet ikke kreditor den risiko som normalt er forbundet med investering i aksjer. Stiger selskapet i verdi, så vil retten til å få lånet omgjort til aksjer være fordelaktig. I selskaper med få aksjeeiere, som tilfellet ofte vil være i et fiskebåtrederi, kan det ligge en stor verdi for fordringshaveren å få større innflytelse i selskapet.

Problemet i forhold til kravet om aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” vil oppstå dersom det foreligger et lån mellom minoritetseier og majoritetseier, som potensielt vil føre til at minoritetseier blir majoritetseier ved en konvertering av lånet. Et slikt lån vil ikke være rettsgyldig stiftet fordi en realisering vil føre til et brudd på majoritetskravet for aktiv fisker. Før realisasjon vil det være et spørsmål om hvem som egentlig har ”faktisk ... kontroll” over virksomheten, selv om aksjene ikke er konvertert.

Hvis fiskebåtrederiet skal låne penger av utenlandsk minoritetsaksjonær må det også tas hensyn til nasjonalitetskravet. Nasjonalitetskravet begrenser utenlandsk minoritetsaksjonær til bare å kunne eie 4/10 av selskapet. I tilfeller hvor den utenlandske eierandelen er mindre enn 40 %, så vil selskapet kunne ta opp lån som ikke overstiger 4/10 av selskapets verdi ved konvertering til aksjer. Overstiges 4/10 grensen for lånekapitalen, vil tilfellet bli det samme som hvis norsk minoritetseier overstiger mer enn 50 % av eierinteressene, avtalen vil ikke være lovlig stiftet. Forskjellen er at en overstiging av 4/10 grensen ikke vil være i strid med kravet til ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker, men vil i første omgang kun stride mot nasjonalitetskravet. En utenlandsk minoritetseier vil derfor aldri kunne komme i posisjon til å true aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” gjennom lån til selskapet.

Nasjonalitetskravet setter en naturlig begrensning for at lån fra utenlandsk minoritetseier skal kunne forskyve aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”.

En tredje type lån kan være et vanlig ansvarlig lån mellom aksjonær og selskapet. Et slikt lån vil ikke være regulert av aksjelovens bestemmelser. Hvis fiskebåtrederi foreksempel låner penger av minoritetseier, så vil det kunne sette selskapet i et avhengighetsforhold til minoritetseier, spesielt siden det ikke yter noe igjen ved å gi en konverteringsrett tilknyttet kapitalen. På den andre siden så er det ingenting som kan hindre en minoritetseier å låne ut kapital på alminnelige avtalefestede vilkår. Det burde heller ikke være noe i veien for at selskapet kan ta imot et slikt lån fra minoritetseier. Selskapet gjør seg på en måte avhengig av kapitalen fra minoritetseier, men formelt sett vil det ikke være noen forskjell hvis pengene ble lånt i en bank. Slike lån bør ikke komme i konflikt med vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for majoritetseier.

Avtale om lån mellom aksjonærene er oversiktlig. Myndighetene kan kontrollere aksjonæravtalen og ha fullstendig kontroll over hvor mye majoritetseieren låner av en minoritetsaksjonær. Et lån fra minoritetsaksjonær kan være gunstigere for majoritetsaksjonæren enn å låne pengene i en bank. Om majoritetseier bruker sitt aksjeutbytte til å betale ned et lån i en bank eller hos en privat aktør (her mindretallsaksjonær), vil i utgangspunktet ikke ha noen praktisk forskjell når det ikke hemmeligholdes.⁶⁶ Uavhengig av nasjonalitet må minoritetseier i første omgang sees på som en kreditor for majoritetseier, med et krav som majoritetseier må oppfylle. Kreditors sikkerhet vil være aksjeutbyttet som kommer fra fiskebåtrederi.⁶⁷ En kreditor som er minoritetseier vil ikke forskyve den ”faktiske ... kontroll” over selskapet noe mer enn om lånet kom fra en alminnelig kreditor.

Et fiskebåtrederi kan ha to eiere; en minoritetseier som er utenlandsk aktør og en majoritetseier som må låne kapital av minoritetseier til egenkapital ved stiftelsen av

⁶⁶ En forutsetning jfr. pkt. 2.3.

⁶⁷ Hva som kan deles ut som utbytte i et aksjeselskap følger av reglene i asl. § 8-1.

selskapet. Utgangspunktet er at aktiv fisker må ha mer enn 50 % av eierinteressene, majoritetseier har da minst 50,1 % av selskapets aksjer. Hvor det er to aksjonærer, og majoritetseier må låne bare for å oppfylle sin aksjekapital og majoritetskravet, vil den utenlandske minoritetseieren indirekte overstige 40 % - grensen med sitt kapitalbidrag til selskapet. Det vil være tvilsomt om et slikt lån mellom majoritetsaksjonær og minoritetsaksjonær gyldig kan stiftes, da det vil bryte med nasjonalitetskravets grense for utenlandsk kapital og indirekte gjøre minoritetseier til majoritetseier inntil egentlig majoritetseier har fått betalt tilbake lånet gjennom utbytte i selskapet. I denne tidsperioden har majoritetseier bare på papiret egentlig ”faktisk ... kontroll” over selskapet. Det kan grense mot proforma.

Et fjerde tilfelle som må belyses er tilfellet hvor en ekstern finansieringskilde er involvert i lånefinansieringen. Selskapet låner penger fra en norsk eller utenlandsk bank. Spørsmålet blir om lån fra utenlandsk bank også må oppfylle nasjonalitetskravet, på den måten at selskapet ikke kan låne mer kapital enn 40 % av selskapets totale verdi. Hvis ikke selskapet kan gjøre opp for sine låneforpliktelser så kan den utenlandske banken bli minoritetseier i fiskebåtredereiet. Hvis banken krever pant i selskapets eiendeler, eksempelvis fartøyet, kan det tenkes en situasjon hvor utenlandsk bank blir sittende som eier av et norsk fiskefartøy ved konkurs eller tvangssalg. Det er tidligere konkludert med at pant ikke bryter vilkåret om ”faktisk ... kontroll” for majoritetseier.

I forskrift om behandling av fisketillatelse ved konkurs, tvangssalg m.v. jfr. kongelig resolusjon av 28. september 2007, med hjemmel i deltl. §§§ 7 tredje ledd, 9 og 30 hjemles det rett til midlertidig ervervstillatelse til finansinstitusjoner i perioden til tvangsdekning er gjennomført, begrenset til inntil tre måneder jfr. forskriftens § 4. Pantaver vil således ved tvangsrealisasjon etter at det er gitt melding om fortsatt drift i selskapet, overta driften av fartøyet med alle de tilliggende eierbeføyelser i forhold til fiskerimyndighetene som foreligger. Dette gjelder tilsvarende for konkursboer jfr. forskriftens § 5. Hvis en utenlandsk bank har fullfinansiert en nybygging av et norsk fiskefartøy med ervervstillatelse, så vil unntaket i forskriften fra aktivitetskravet for finansinstitusjoner i en

konkurs eller tvangssalg-situasjon stride mot nasjonalitetskravet. Forskriften nevner ikke tilfelle hvis finansinstitusjonen er utenlandsk. Slik sett kan det tolkes slik at unntaket fra aktivitetskravet gjelder uavhengig av nasjonalitet. Eller slik at nasjonalitetskravet styrer begrensningene som gjelder for utenlandsk aktør. En finansinstitusjon vil ha størst interesse i å få solgt fartøyet videre, og kjøper må oppfylle kravene til ervervstillatelse i deltakerloven for å kunne erverve det. Finansinstitusjonen er gitt en dispensasjon, som kun varer i tre måneder, det kan gis en forlengelse på inntil en måned av gangen hvis "særlige grunner" foreligger.⁶⁸

Den utenlandske banken blir dermed indirekte eier av fartøyet hvis rederiet går konkurs. For at nasjonalitetskravet skal være oppfylt også på stiftelsestidspunktet så kan ikke den utenlandske banken låne ut mer kapital til selskapet enn at pantet tilsvarer maksimalt 4/10 av selskapets verdi. Utgangspunktet må være at nasjonalitetskravet må være oppfylt både for norsk og utenlandsk minoritetseiers lån i utenlandsk bank.

3.6.2 Driftskreditt

Hvis fiskebåtrederi låner penger av utenlandsk minoritetsaksjonær til daglig drift av selskapet, blir spørsmålet om hvorvidt dette forskyver aktiv fiskers "faktisk ... kontroll" over selskapet satt ytterligere på spissen. En driftskreditt som gjør at selskapet til enhver tid har disponible midler til drift vil være av stor betydning for selskapet.

Et fiskebåtrederi driver sesongbasert virksomhet, og likviditeten vil være variert. En driftskreditt, som ikke setter begrensninger for når selskapet kan gjøre sine investeringer vil være verdifull. På den andre siden så vil det kunne føre til at selskapet i større grad vil bruke midler det ikke har, og slik sett komme i et større avhengighetsforhold til minoritetseier enn nødvendig. En driftskreditt vil i de fleste tilfeller ikke brukes til å gjøre

⁶⁸ En typisk "særlig grunn" kan være dersom et konkursbo ønsker å avvente realisering i påvente av avklaring i en pågående tvist som har betydning for salget. Det vises varsomhet fra departementets side hvis "særlige grunner" viser seg å bli spesielt langvarig. Jfr. kongelig resolusjon. Saksnummer: 200700472. 28.september 2007 s.7.

store investeringer i selskapet, men i større grad være en sikkerhet for den daglige likviditet som brukes til betaling av løpende utgifter og lønnskostnader. Dette er dog avgjørende for en god og sikker drift, og vil i forhold til kontroll over selskapet ikke være en uvesentlig faktor. På den andre siden vil selve kreditten ikke være bestemmende for selskapet når den først er gitt. En kredittgiver kan ikke bestemme hvordan kreditten skal forvaltes. Slik sett vil det være selve inngåelsen, og hvis det følger vilkår med den som vil avgjøre om kredittgiver truer aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over virksomheten. Det er forutsatt at det ikke er inngått underhandsavtaler som forskyver kontroll, eller ulovlige avtaler mellom aktørene som ikke kan kontrolleres av myndighetene.

Driftskreditten vil være knyttet til den daglige driften, og ikke ha så stor innvirkning på selskapet som større investeringer og disponering av midler. En driftskreditt selvstendig sett kan ikke ansees å forskyve aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over virksomheten.

3.6.3 Kombinasjonsavtale

En kombinasjonsavtale hvor selskapet både låner penger og får en driftskreditt fra minoritetseier, vil også måtte vurderes i forhold til vilkåret aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet. Vurderingen i punkt 3.6.1 går i retning av at norsk minoritetseier kan yte et større lån til selskapet enn utenlandsk minoritetseier. Dette fordi nasjonalitetskravet vil sette en begrensning for hvor stor del av selskapet en utenlandsk eier indirekte kan eie som krav mot selskapet. Hvis en utenlandsk minoritetseier gir selskapet et lån som ved aksjekonvertering utgjør en eierpost på 4/10 av selskapet, i tillegg til en betydelig driftskreditt, foreligger det en kombinasjonsavtale.

Overholdes nasjonalitetskravet truer ikke utenlandsk minoritetseier aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll” over selskapet. Det må være disposisjoner utover eierandelen på 4/10 som vil utgjøre en trussel mot vilkåret om ”faktisk ... kontroll”. Et lån og en driftskreditt representerer hver for seg et avhengighetsforhold mellom selskap og minoritetseier. Som både minoritetseier og kreditor vil en aksjeeier ha større interesse i selskapet enn hva den ville hatt som ren aksjonær. Spørsmålet er om en slik samlet interesse vil true kravet til aktiv fiskers ”faktiske ... kontroll”?

Som aksjonær vil minoritetseier inneha en viss kontroll over selskapet og dets disposisjoner. Hvis eierandelen er 4/10 så vil også minoritetseier ha en betydelig interesse og stilling i selskapet, men ingen majoritetsmakt. En driftskreditt i seg selv vil ikke gi minoritetseier en kontrollerende stilling. Minoritetseier vil kunne komme med sine synspunkter på bruken av kreditten, men når den er inngått kan ikke minoritetseier påvirke mer enn hva dens stilling i selskapet tilsier. Slik sett vil en kombinasjonsavtale om lån og driftskreditt fra minoritetseier ikke stride mot majoritetseiers "faktiske ... kontroll". For at en slik konklusjon skal være holdbar er det en forutsetning at grensene som er satt for de ulike finansielle avtalene er overholdt.

Det er nærliggende å stille spørsmålet hvorfor utenlandsk minoritetseier skulle være interessert i å tilføre selskapet kapital eller inngå fordelaktige avtaler med selskapet uten å få mer innflytelse i fiskebåtrederiene enn hva nasjonalitetskravet og vilkåret om "faktisk ... kontroll" for aktiv fisker tillater. Hva vil være utenlandsk minoritetseier motivasjon til å investere i selskapet utover sin minoritetspost når det allikevel ikke kan oppnå mer en 4/10 av de totale eierinteressene i selskapet? Svaret på dette spørsmålet må være hva ervervstillatelsen selv regulerer, tilgangen på ressursene. Selv om utenlandsk minoritetseier ikke kan få mer eierrettigheter enn loven tillater, så kan den gjennom sitt eierskap få førstehands tilgang på den fisken som fanges. Utenlandsk minoritetseier kan inngå avtale med selskapet om eksport av fisken, og avtale at fisken selges til minstepris fra selskapet. Den utenlandske aktøren kan selge fisken til markedspris og vil slik sett få igjen for de investeringer som gjøres i selskapet. Slike avtaler kan imidlertid ikke tas med i vurderingen av vilkåret om "faktisk ... kontroll" for aktiv fisker. På den ene siden vil fiskebåtrederiene være avhengig av å få solgt fisken og å ha et marked lett tilgjengelig, men på den andre siden så vil en avtale om minstepris for råstoff ikke være så lukrativ at det ikke skulle være mulig å inngå en lignende avtale med en annen eksportør.

4 Forvaltningens frie skjønn i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll”

Myndighetene tildeler ervervstillatelse for at et fiskebåtrederi skal kunne drive fiske og fangst som inntektsgivende virksomhet. Problemstillingen har vært å se på hvor langt lovens vilkår i deltl. § 6 annet ledd om ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker rekker i tilfeller hvor utenlandsk minoritetseier bidrar med finansiering av selskapet. I dette punktet skal det drøftes hvor langt forvaltningen kan gå i sin skjønnsutøvelse av lovens vilkår, og i å oppstille nye vilkår som går utover lovens ordlyd.

4.1 Forvaltningens skjønnsutøvelse

For å vise problemstillingens praktiske karakter kan den belyses ytterligere gjennom en konkret sak fra forvaltningspraksis, hvor et fiskebåtrederi (heretter rederiet) klaget et avslag på ervervstillatelse for et fartøy inn for fiskeridepartementet.⁶⁹ Fartøyet var eid av rederiet, som igjen var 60 % eid av en norsk fisker og 40 % eid av et utenlandsk selskap.

Fiskeriforbundslovens § 2 første ledd, nr.2 var slik sett oppfylt. Men departementet viste videre til at det er et vilkår for ervervstillatelse at ”aktiv fisker” innehar mer enn 50 % av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten, jfr. deltl. § 6 første og annet ledd. Departementet understreket at fartøyeieren ikke hadde noe rettskrav på ervervstillatelse selv om alle lovens vilkår var oppfylt.

I denne konkrete saken understreket departementet at rederiet oppfylte de formelle kravene fiskeriforbundsloven oppstiller. Departementet avsto imidlertid klagen fordi ikke norsk aktiv fisker hadde ”faktisk ... kontroll” over selskapet. Saken var slik at den utenlandske minoritetseier var tidligere eier av det aktuelle fartøy. Minoritetseier hadde gjennom sitt selskap solgt fartøyet til rederiet, som de nå eide 40 % av. Det utenlandske selskapet hadde videre finansiert andel av aksjekapitalen til den norske eieren i rederiet. Dette var et lån som skulle tilbakebetales ved skjevdeling av utbytte inntil lånet var tilbakebetalt inklusive renter. Den utenlandske aktøren hadde i tillegg tidligere kommet med lån til selskapet til oppstart av drift. I tillegg var det uklarerheter omkring, og ikke opplyst om hvordan kjøpet av fartøyet fra den utenlandske eieren til det norske rederiet var finansiert.

⁶⁹ Brev fra Fiskeridepartementet til advokatfirma X, 17.juli 2008. Ref: 200800514.

Etter en helhetsvurdering kom departementet frem til at den norske aktøren, den som oppfylte aktivitetskravet i deltakerloven, ikke hadde ”faktisk... kontroll” over rederiet. I vurderingen ble det; *”særlig lagt vekt på at den (utenlandske aktøren) er tungt inne i bildet når det gjelder finansieringen, herunder at (aktiv fisker) og (rederiet) har benyttet de utenlandske interessene som finansieringskilde. Vi har ikke mottatt opplysninger om at uavhengige norske finansieringskilder er benyttet. Dette indikerer etter vår mening at den norske eieren i realiteten ikke har faktisk kontroll, og at han ikke løper noen risiko for prosjektet”*.

Myndighetenes skjønnsvurdering tar direkte utgangspunkt i finansieringen av rederiet. Fiskeridepartementet stiller gjennom sin begrunnelse et indirekte krav om at finansieringskildene til et fiskebåtrederi skal være; uavhengig av selskapet og norsk. Begrunnelsen i seg selv strider mot lovens ordlyd, jfr. deltl. § 5 jfr. fiskeriforbundslovens § 2. Departementet oppstiller i tillegg et vilkår som både ligger utenfor lovens formål og ordlyd, ved å si at aktiv fisker må *”løpe en risiko”* for å ha *”faktisk ... kontroll”* over selskapet. I denne saken har myndighetene gått langt i å oppstille et nytt skjønnsmessig vilkår for tildeling av fisketillatelsen. Myndighetene sier at hvis ikke aktiv fisker bærer risikoen i selskapet så har han/hun heller ikke *”faktisk ... kontroll”* over virksomheten.

I forhold til fiskerimyndighetenes skjønnsmessige vurdering av vilkåret om *”faktisk ... kontroll”*, så bør det stilles spørsmål til hvor langt myndighetene kan gå innenfor fortolkningen av egen myndighet. Når myndighetene går langt i sin fortolkning ved å stille vilkår som kan falle utenfor lovens formål og ordlyd, så kan det tyde på at bestemmelsen er for uklar.

4.2 Forvaltningens adgang til å stille vilkår

De overordnede formål med lovens vilkår om aktiv fiskers *”faktiske ... kontroll”* er å verne ressursgrunnlaget, fremme fiskerinæringens interesser, trygge bosetting og arbeidsplasser i distriktene, samt å ha en forsvarlig teknisk og økonomisk struktur i næringen.

Nasjonaliteten til kapitalen som investeres i et fiskebåtrederi vil i utgangspunktet ikke

kunne stride mot lovens formål, hvis de reglene som gjelder etter dagens deltakerlov blir fulgt. Loven oppstiller eierskapsbegrensninger og vilkår til eierskap jfr. deltl. §§ 5 og 6. Spørsmålet er om forvaltningen de lege lata har tilstrekkelig lovhjemmel til å knytte skjønnsmessige vilkår til utdeling av fisketillatelser?

Utgangspunktet må være at det er uproblematisk å oppstille vilkår for å fremme lovens formål.⁷⁰ Deltakerloven er taus angående forvaltningens myndighet til å sette vilkår for utdeling av ervervstillatelse. Det er lovens formål og reelle hensyn som må være bestemmende for tolkningen av forvaltningens skjønnsutøvelse i denne sammenhengen. Vilkårene som settes må ikke være uforholdsmessig tyngende sett i forhold til det som skal oppnås med bestemmelsene.⁷¹

Et begunstigende vedtak gir forvaltningen anledning til å knytte ”plikter” til avgjørelsen. I teorien er dette begrunnet med et *”fra mer til det mindre”- argument*.⁷² Dette synspunktet er vektlagt både i teori og rettspraksis jfr. Rt.1961 s.297.⁷³ Når loven gir forvaltningen adgang til å tildele fisketillatelser – ”det mer”, så er dette i teorien et begunstigende vedtak som også gir forvaltningen hjemmel til å knytte ”plikter” til avgjørelsen – ”det mindre”. Det er til tross for dette kommentert i teorien at det ikke; *”... alltid er ”noe mindre” å gi en tillatelse med forbehold, enn å avslå. Riktignok vil det gjerne være et mindre onde for søkerne å få tillatelse med forbehold enn å få blankt avslag. Men vi må også se på hva*

⁷⁰ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s. 393

⁷¹ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.394.

⁷² Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.394.

⁷³ Rt.1961 s.297 ”Glacier-blue”- dommen, fra tiden hvor det ble drevet bilrasjonerer fikk innehaveren av et begravellesbyrå kjøpetillatelse på ”en stk. begravellesbil”. Vegdirektoratet forlangte at bilen skulle lakeres sort, eieren nektet og bilen ble avskiltet. Da rasjonerer ble opphevet, fikk eieren bilen i bruk og søkte erstatning. Bileieren fikk ikke medhold, da tillatelsen ble gitt med det forbehold at bilen skulle bli brukt til begravellesbil. Eieren hadde handlet i strid med vilkåret som ble gitt, og selv om loven ikke ga uttrykkelig hjemmel for pålegget om sortlakering, måtte det godtas ut fra en ”fra en mer til det mindre”- betraktning: *”Vegdirektoratet måtte kunne trekke tillatelsen tilbake eller... stille (eieren) overfor valget om å underkaste seg nærmere angitte vilkår til sikring av kontrollen.”*

*forvaltningen oppnår ved å sette vilkår. Det kan ofte være ”mer” enn den kunne oppnådd på annen måte, og det er ikke uten videre gitt at den bør ha adgang til det.”*⁷⁴ Et eksempel på at det ikke kan settes vilkår når loven ikke gir særskilt hjemmel finnes i Rt. 1929 s. 975.⁷⁵

Forvaltningen trekker også inn andre grunner for å tolke loven slik at den gir hjemmel til å pålegge plikter. Reelle hensyn taler for et behov for å regulere og hindre misbruk av de fisketillatelsene som gis. Men utenlandsk eierskap i norske fiskebåtrederi vil ikke være synonymt med et misbruk av norske fiskeressurser, og det trenger heller ikke stride mot lovens formål å trekke inn utenlandsk kapital i fiskerinæringen. Forarbeidene til deltakerloven uttaler at virkemidlene som skal brukes til å fremme lovens formål er å; styrke kvaliteten på norske fiskeprodukter, få en best mulig struktur, stryke kunnskapsnivået og å utvikle livskraftige lokale fiskemiljøer. Ren kapitaltilførsel eller å sikre finansielle og kommersielle avtaler for fiskebåtrederiet burde også kunne fremme lovens formål. Så lenge fisketillatelse gis med vilkår om leveringsplikt, så vil de kunne bidra til å ha en fortsatt utvikling av livskraftige lokale fiskemiljø. Kunnskapsnivået i næringen vil også kunne utvikles hvis fiskebåtrederiet har mer kapital til rådighet.

Forvaltningens praksis med å sette vilkår som medfører plikter er blitt godtatt i de fleste tilfeller som er prøvet av domstolene.⁷⁶ Eckhoff og Smith uttaler i sin ”Forvaltningsrett” at det er; ”*rimelig å si at kompetansen nå har fått et sedvanerettslig grunnlag*”. Men forvaltningen kan ikke stille uforholdsmessig tyngende vilkår i forhold til det som søkes oppnådd. Det kreves at de vilkår som settes for utdeling av fisketillatelse er proporsjonale med de tillatelsene som gis. Proporsjonalitetsprinsippet står sentralt i den nasjonale

⁷⁴ Eckhoff/Smith (2006); ”Forvaltningsrett”, s.395.

⁷⁵ Rt. 1929 s. 975: Ble det uttalt i forhold til spørsmålet om politiet kan gi alminnelige regler for dispensasjon fra et forbud at: ”... *politiet i hvert fall ikke har adgang til å utøve forbud på den måte at dispensasjoner gis enkelte og nektes andre.*”

⁷⁶ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.395.

forvaltningsrett i flere land i Europa, også EMK stiller krav til forholdsmessighet.⁷⁷ Forholdsmessighetsvurderingen som gjøres mellom mål og middel er fra forvaltningens side skjønnsmessig. Dermed blir tilslutt et vedtaks forholdsmessighet vurdert i siste instans av forvaltningens eget skjønn.⁷⁸ Hvis det mistenkes at forvaltningen har gått utover sin skjønnsmyndighet, kan spørsmålet prøves av domstolen. Hovedregelen er at domstolene ikke overprøver om en avgjørelse er forholdsmessig.⁷⁹ Kravet til forholdsmessighet retter seg i utgangspunktet mot lovgiver og forvaltningen. Skjønnsvurderingen skal gjøres før vedtaket blir truffet. Vedtakets begrunnelse må vise at relevante hensyn har vært vurdert og avveid.⁸⁰ Domstolen kan imidlertid prøve om forholdsmessigheten av et inngrep fra forvaltningens side er forsvarlig vurdert, og hvis den ikke er det så kan vedtaket settes til side.⁸¹ Det gjelder imidlertid en rekke unntak også fra dette utgangspunktet. Domstolen må i sin vurdering av omgjøringsadgangen vurdere om det er forholdsmessig å gripe inn i partenes forventninger ut fra de offentlige hensyn som gjør seg gjeldende, dersom omgjøring skjer fordi vilkåret for vedtaket er brutt. Graver uttaler; *”at tilbakekalle ikke må være uforholdsmessig må med andre ord sees som en kompetansebegrensning for forvaltningen”*. Regelen om forvaltningens frie skjønn begrenses til vilkårlighet.⁸² Vilkårige skjønnsutøvelser kan føre til ugyldighet, jfr. Rt. 1981 s.745 (*Isene-dommen*). Det vil si at forvaltningen ikke kan sette skjønnsmessige vilkår etter sitt forgodtbefinnende.

⁷⁷ Både EØS-retten og EMK er norsk rett, og dermed gjelder kravet om proporsjonalitet også når forvaltningens kompetanse skal vurderes på de områdene som berøres.

⁷⁸ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.386.

⁷⁹ Graver (2002): Alminnelig forvaltningsrett, s.136.

⁸⁰ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.386.

⁸¹ Graver: Alminnelig forvaltningsrett, s.136.

⁸² Vilkårlighet i forvaltningsretten viser til avgjørelser hvor det kan godtgjøres at forvaltningen verken har utøvd skjønn eller fulgt noen regel, men bare valgt et resultat på slump. I slike tilfeller må vedtaket kjennes ugyldig. Men det kan også siktes til avgjørelser hvor viktige hensyn er oversett eller tillagt overdreven vekt. Mer om dette i Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s. 380.

Juridisk litteratur hevder at verken tolkningssynspunkter eller praksis kan begrunne at det settes ”*hvilke som helst vilkår*”.⁸³ Det kreves at vilkåret må ha en saklig sammenheng med begunstigelsen. For tildeling av fisketillatelsene så må vilkårene som settes for utdeling av disse være i samsvar med lovens formål med forvaltningen av ressursene. Å tilføre et fiskebåtselskap ekstra kapital og ta risikoen for det kan ikke direkte stride mot hensynet til fiskeressursene. Det vil være usaklig å påstå at norsk kapital tar mer hensyn til fiskeriforvaltning enn utenlandsk kapital. Så lenge de organisatoriske rettighetene i selskapet er ivaretatt så grenser myndighetenes argumentasjon imot en ren mistenkeliggjøring av foretaket. Den tid det ikke foreligger underhandsavtaler mellom minoritetseier og majoritetseier, så bør de kommersielle avtalene mellom aksjonærene og de finansielle avtalene hver for seg, og til sammen oppfylle lovens krav til ”faktisk ... kontroll” for aktiv fisker.

5 Oppsummering

Utenlandsk eierskap og finansiering av norske fiskebåtrederi i forhold til vilkåret om ”faktisk ... kontroll” har blitt behandlet fra ulike synsvinkler, og ulike avtaleformer mellom minoritetseier og fiskebåtrederi er diskutert. Inngangsbilletten til en utenlandsk aktør i et norsk fiskebåtrederi er å være minoritetseier. Slik rettsstilstanden er i dag så har ikke utenlandsk aktører noe valg, de er nødt til å akseptere at de er i mindretall.

Det kan virke som dagens lovgivning legger opp til en kapitalbegrensning for fiskerinæringen. En avtale om finansiering mellom et norsk fiskebåtrederi og utenlandsk minoritetseier kan aldri bli bedre enn lovens skranker, om utenlands aktør er aldri så rik. Lovens system legger opp til at det kan gjøres skjeve avtaler. Dette fører til en mistenkeliggjøring av utenlandsk minoritetseier fra forvaltningen selv. Forvaltningspraksis

⁸³ Eckhoff/Smith (2006): Forvaltningsrett, s.396.

har vektlagt at den aktør som har stilt risiko for foretaket innehar kontrollen over selskapet. Dette er et tilleggsvilkår fra myndighetene, og legger en subjektiv begrensning på hvor stor risiko en utenlandsk minoritetseier kan ha med kapitalen som skytes inn i fiskebåtrederi.

Utenlandsk minoritetseiers ”motivasjon” for å investere i norske fiskebåtrederi kan ikke være gjenstand for myndighetenes skjønnsmessige vurdering i forhold til om vilkåret til ”faktisk ... kontroll” er oppfylt. Går forvaltningen utover sitt skjønn, vil den i ytterste konsekvens komme i konflikt med legalitetsprinsippet.

Myndigheten sitter med størst makt; de har muligheten til å trekke fisketillatelsene tilbake. Denne makten kan imidlertid ikke misbrukes ved at aktører i næringen tillegges vilkår lovens ordlyd ikke åpner for. Hvis praksis ikke kan hjemles i lovens ordlyd, så kan det tyde på at loven ikke er tilstrekkelig på området. I konkurs og tvangssalg- tilfeller gis det for eksempel dispensasjon fra det opprinnelige vilkår som må være oppfylt for å få tildelt en ervervstillatelse; aktivitetskravet.⁸⁴ Forutberegneligheten ivaretas i dette tilfellet gjennom forskrift, det kan også være et signal om et behov for en lovendring på området.

Et nærliggende spørsmål er om det i realiteten er myndighetene som til sist er de som vil ha ”faktisk ... kontroll” over virksomheten. Myndighetene kan dele ut fisketillatelser, men også trekke de tilbake hvis ikke vilkårene overholdes. De regjerer over fisketillatelsene aktørene i næringen er avhengig av. På den andre siden får ikke samfunnet utnyttet ressursene på annen måte enn at de blir tildelt fiskere i næringen. Slik kan de største rederne påvirke myndighetene. Hvis myndighetenes kontroll skal være hensiktsmessig så må de se på alt av avtaler som foreligger. Når det foretas kontroller så må fiskebåtrederiene dokumentere og vise frem de aksjonæravtalene som foreligger, og det gjøres også i dag.

Deltakerloven de lege lata, legger opp til en begrensning av kapitaltilgangen for fiskerinæringen. Spørsmålet er om deltakerloven de lege feranda bør ha en større agenda?

⁸⁴ Jfr. Forskrift om behandling av fisketillatelser ved konkurs, tvangssalg m.v. jfr. kongelig resolusjon av 28. september 2007, med hjemmel i deltl. §§§ 7 tredje ledd, 9 og 30

Eierskapsbegrensningene i dagens fiskerilovgivning kan være med på å hindre utviklingen av fiskerinæringen. Det kan virke som forvaltningens innstilling er at de begrensningene som foreligger er nødvendige forutsetninger for at lovens formål og hensyn skal ivaretas. Men det bør kunne stilles spørsmål til om en omstrukturering av lovens begrensninger også vil kunne ivareta de formål og hensyn som foreligger?

Hvis det åpnes for mer eierskap til utenlandsk aktør så kan det føre til at verdien av fisketillatelsene vil stige, på den måten får markedet for fisketillatelsene en større kapitalkrets. Dette vil på den andre siden føre til mer strid omkring det fastsatte prinsipp i norsk fiskeriforvaltning – at det ikke finnes omsettelige fisketillatelser. Fisketillatelsene er en nasjonal ressurs som skal falle tilbake til samfunnet. Det som imidlertid skjer er at de største aktørene presser på for å få dispensasjoner fra de opprinnelige vilkår om aktivitet i fisket. I dag godtas det at ”administrativ reder” oppfyller aktivitetskravet. Den fiskeren som før oppfylte aktivitetskravet som aktiv fisker på havet, er ”gått på land”, og styrer som administrativ reder. Dette viser seg spesielt i de største fiskebåtrederiene som er blitt komplekse organisasjoner, og som krever en stor kompetanse på det administrative området. Dette må anses som et område hvor myndighetene har ”uthult” aktivitetskravets opprinnelige form.

Det vil også være nærliggende å spørre seg hva som kommer til å skje når neste generasjon skal overta. De som i kraft av sin arverett ”arver” fiskebåter med tilhørende ervervstillatelser. Hvordan skal de forvaltes, og hva skjer med aktivitetskravet da? Skal det gis nye dispensasjoner til å drive uten at aktivitetskravets opprinnelige formål og hensikt blir ivaretatt? Eller kan også denne problemstillingen være et signal om at det kreves en skikkelig revisjon av loven, hvor aktivitetskravet og vilkåret om ”faktisk ... kontroll” bør vurderes på nytt sett fra et nærings- og ressursforvaltnings syn. Når forvaltningen av dagens lovgivning og vilkåret om ”faktisk ... kontroll” blir gjenstand for en vilkårlig vurdering, så er det et signal om at det kreves en lovendring på området.

Det kan synes som oppmerksomheten rundt fiskeripolitikken i Norge har kommet i skyggen av olje og gass- problematikken. Manglende oppmerksomhet rundt uklar lovgivning hindrer utviklingen av næringen. For at lovgivningen skal komme etter den forvaltningspraksis som er utviklet på området, kreves det politisk engasjement.

6 Kilderegister

LOVREGISTER

- Deltakerloven (deltl.) Lov om retten til å delta i fiske og fangst 26.mars. Nr.15.1999
- Aksjeloven (asl.) Lov om aksjeselskaper 13.juni. Nr. 44. 1997
- Selskapsloven (sel.) Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper 21. juni. Nr. 83. 1985
- Panteloven (pl.) Lov om pant 8. feb. Nr. 2. 1980
- Sjøloven (sjøl.) Lov om sjøfarten 24. juni. Nr. 39. 1994.
- Fiskeriforbudsloven Lov om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann 17. juni. Nr. 19. 1966
- Straffeloven (strl.) Lov om straff 22.mai. Nr.10. 1902.

FORKORTELSER

- NOU Norges offentlige utredninger
- Ot.prp. Odelstingsproposisjon
- Kong.res. Kongelig resolusjon
- Rt. Rettstidende (Kristiania/Oslo 1836-)

LITTERATURLISTE MED FORKORTELSER

- Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven Aarbakke m.fl: Aksjeloven og allmennaksjeloven. Oslo 2004. 2. utgave.
- Bertnes/Kongshavn: Praktisk rettskildelære Bertnes, Pål A. og Kongshavn, Halvor: Praktisk rettskildelære. Oslo 1997.
- Eckhoff/Smith: Forvaltningsrett Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind: Forvaltningsrett. Oslo 2006. 8. utgave.

Gjems-Onstad: Valg av selskapsform

Gjems-Onstad, Ole: Valg av selskapsform. Oslo 1999. 4. utgave.

Graver: Alminnelig forvaltningsrett

Graver, Hans Petter: Alminnelig forvaltningsrett. Oslo 2002. 2. utgave.

Gyldendal rettsdata

Gyldendal rettsdata: Lover og kommentarer.

Lowzow & Reed: Aksjonæravtaler

Lowzow & Reed: Aksjonæravtaler. Oslo 1993. 1. utgave.

Skoghøy: Panteloven med kommentarer

Skoghøy, Jens Edvin A.: Panteloven med kommentarer. Oslo 2003.

Woxholth: Selskapsrett

Woxholth, Geir: Selskapsrett. Oslo 2007. 2. utgave.

Ørebech: Konesjoner i fiske

Ørebech, Peter: Konesjoner i fiske. Oslo 1982. 1. utgave.

FORARBEIDER

NOU 1996: 3

Ny aksjelovgivning.

NOU 2002: 13

Eierskap til fiskefartøy.

Ot. prp. Nr. 19 (1975-1975)

Om lov om aksjeselskaper.

Ot. prp. Nr. 67 (1997-1998)

Om lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven).

Ot. prp. Nr. 70 (2003-2004)

Om retten til å delta i fiske og fangst (endringslov).

Kong.res. av 28. september 2007

Fastsettelse av forskrift om behandling
av fisketillatelse ved konkurs,
tvangsslag m.v. Saksnummer:
200700472.

RETTSPRAKSIS

Rt. 1961 s. 297

Rt. 1929 s. 975

Rt. 1981 s.745

Borgarting lagmannsretts dom av 2.mars 2009 LB-2008-102498

FORVALTNINGSPRAKSIS

Brev fra Fiskeridepartementet til Fiskeridirektoratet 18.mars 2008. Ref.:200800186.

Brev fra Fiskeridepartementet til advokatfirma X 17.juli 2008. Ref.: 200800514

